ARAYIŞ

11 TEMMUZ 1981 • SAYI 21 • HAFTALIK DERGİ • 30 TL

ON YILLIK ANAYASALAR

OKURLARIN GÖRÜŞÜ

MİLLİ EĞİTİM BAKANINA AÇIK MEKTUP

Ömrünün otuz yılını Türk gencinin eğitimine adamış bir emekli öğretmenim. Yetiştirdiğim evlatlarımın Türk Devletinin yönetim kademelerinde görev yaptıklarını görmek benim için kıvnaç kaynağı oluyor.

Son günlerde gözlemleyebildiğimiz kadarıyla Milli Eğitim Bakanlığı bazı emekli öğretmenlere hizmet şiltleri veriyor. Yıllarını özveriyle Devlete adamış kişilere parasal değeri az ama manevi değeri yüksek bu şilt dağıtım düşüncesi, yılların verdiği yorgunlukları biraz olsun unutturacak bir girişim. Ancak şilt dağıtımında ölçütün ne olduğu, dağıtımda ne gibi verilere dayanıldığı pek belli değil.

Bakanlık bu dağıtımda emeklilerin "acaba benim suçum ne?" sorucunu sormalarına olanak bırakmayacak bir sistem uygulayamaz mı? Göründüğü kadarıyla hizmet yılı daha az olan bazı emeklilere şilt verilirken, bazılarına şilt verilmesinde kıskanç davranılıyor. Bakanlık bu işi ayrım yapmadan tüm emekli öğretmenleri gözönüne alarak yapamaz mı?

M. Ziya ÖZCAN
AYDIN

HİRFANLI BARAJI

Kırşehir hududları içinde bilirsiniz bir Hirfanlı Barajı var. Bu barajda son yıllarda kerevit avcılığı başladı. Gölde yeni yeni üremeye başlayan tatlısu istakozu kerevite yöre halkı önce tiksinti ile bakıyordu. Yörede kerevitin adı "böcek"ti. Böcekten milyonlar kazanıldığını gören yöre halkı, buna daha bir sevecen bakmaya başladı. Önceleri "böcek"ten tiksinirken, birçoklarının yediğini görünce, yeni yeni kendileri de yemeğe başladılar böceği.

Kerevit protein açısından çok zengin bir besin maddesi. Tüccar kilosunu 225 liraya alıyor. Avrupa'da 17 DM fiyatla satıyor.

Hirfanlı Gölü'nde de kerevit hızla ürerken, yöre halkı için yeni bir geçim kaynağı haline gelmekte. Ne var ki, balıkçıların elindeki kerevitin tatlı karını gören tüccarlarla balıkçılar arasında amansız bir yarış ve rekabet havası esmekte, kooperatiflerle balıkçılar birbirine düşürülmeye çalışılmakta.

Daha giden yıl, göl üzerindeki kayık sayısı yüzü geçmezken, şimdi göl üzerinde 1000'den fazla kayık bulunmakta, hem de motorlu... Balıkçılıkla yöre köylerinden 2000 aile, 10.000'den fazla nüfus geçimini sağlamaya çalışmakta. Bundan yirmi yıl önce, arazilerinin su altında kalması nedeniyle göle kinle, nefretle bakan yöre halkı, şimdilerde bu sudan yeni bir geçim kaynağı keşfedince bir sevecen bakmaya başladı göle. Öyle ki karısının altınlarını, bileziklerini satıp, motorlu kayık, ağ, kerevit sepeti almaya başladı.

Ne var ki, balıkçının derdi, tüccarla olduğu kadar, bazı yöneticilerin vurdumduymazlıkları, ihmalleri ile de arttıkça arttı. Göl dört kez ihale edildi. Dört ihalede de göldeki balık tutma, kerevit tutma hakkı yörede kurulmuş 7 kooperatife verildi. İhale dördüncü kez ertelendi. Her ertelenişte de ihale bedeli arttı. 500 bin lirayla başlayan ihale, 15 milyona çıktı. Tüm göller yöresinde olduğu gibi, Hirfanlı'da da kerevit avcılığı Bakanlar Kurulu Kararıyla 15 Haziran'da başladı. Başladı ama gölün ihalesi Devletçe yapılmadı bir türlü. Göl Devletin. İhale yapılmamış. Jandarma avlanmayı engelliyor. Balıkçı ise biran önce av yapıp borç ödemeyi, karnını doyurabilmeyi düşlüyor. Tüccar yasak avlanan, gece yapılan gizli satışta şantaj yapıyor. "Ya böceği 100 liradan verirsin, ya Jandarmaya şikayet ederim" demekte. Alınteri, gözyaşı ile tutulan böcek, bu sömürü düzeni içinde el değiştirmekte geceleri. Bu durum ihalenin yapılacağı 22 Temmuz'a dek sürecek böyle. Kısacası Hirfanlı'da balıkçı kan ağlıyor.

C.K.
Kaman — KIRŞEHİR

ARAYIŞ'IN NOTU:

Değerli okurumuz, ARAYIŞ'a gönderdiğiniz fotoğraf ve bilgiler uzmanlarımızca inceleniyor. Önümüzdeki günlerde konuya ilişkin geniş bir araştırma yazısı yayınlanacağını umuyoruz.

ARUOBA'YA MEKTUP

ARAYIŞ'taki yazılarınızı yararlanarak defaatla okuyorum.

Aynı konu ve devamı mahiyetinde gördüğüm Filozof Kant'a ait "sensible" ve "intellegible"lik, iç hürriyet, dış hürriyet hakkında da yetkili yazı ve tutumunuz yararı artıracaktır inancındayım.

Saygılarımı sunarım.

Kemal ATEŞ
ANKARA

ARAYIŞ'IN NOTU

Mektubunuz Sayın Aruoba'ya iletilmiştir. Kendisi önerdiğiniz konularla ilgili ileride yazılar yazmayı sürdürecek. Bu arada 3'üncü sayımızda tanıtılan, Kant'ın özgürlük görüşünü kapsayan, **Pratik Aklın Eleştirisi** adlı kitabını salık veririz. Kitabı Hacettepe Üniversitesinden temin edebilirsiniz. Ayrıca ileride bu konuları özet olarak ARAYIŞ'ta bulabileceksiniz.

TRT REKLAMLARI VE ELEKTRİK KISINTILARI

Ülkemiz azgelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler arasındadır. Bunu yadsımıyor ve bu nedenle de ulusça birtakım özverilerde bulunmamız gerekliliğine inanıyoruz. Ancak Devlet'in yayın organı TRT'nin savurganlığı artırıcı tüketimi körükleyici yayınlarına anlam veremiyoruz.

Zorunlu olmayan tüketim malları üzerine ve özellikle çocukları özendirici reklamların ekranları dolduruşu ne anlama geliyor diye soruyoruz kendimize.

TRT ve firmalar herhalde yaptıkları reklamların ülke, ulus ya da halk yararına olduğunu savunmayacaklardır. TRT'ye bu konudaki önerimiz şu: Reklamlar hepsi birden bir program kuşağı içinde verilsin. Televizyon izleme alışkanlığını henüz edinemiyen toplumumuzun hiç olmazsa bir kesimi hergün ortalama 20-30 dakika süren bu reklam kuşağında televizyonlarını kapatacaktır. Böyle bir uygulama içinde bulunduğumuz enerji darboğazından çıkışımızda büyük bir elektrik tasarrufu sağlamaya yarayacaktır.

Bilal BENLİ
BODRUM

ZİNCİRKIRAN'A AÇIK MEKTUP

Sayın Zincirkıran;

23.6.1981 tarihinde Günaydın Gazetesinde size ayrılmış köşeden, Sayın Ecevit'in son kabinesindeki bazı bağımsız Bakanlara ilişkin yazınız sonrası yayınlamak zorunda kaldığınız Sayın Ecevit'in yanıtının ardından büyük bir hazla açtığınız sorunun yanıtı o günlerin içinde bulunulan politik ortamı içindedir.

Yanıt mektupta da açıklandığı gibi, o devirde ucu bazı kişi ya da çevrelere dokunacağı için bazı yolsuzluklara ilişkin önergelerin gündemlenebilmesi olası değildi. Kaldıki Ecevit kabinesi istifa ettikten sonra bile bu parlamenterlerin ardına düşen başka partiler de vardı.

Ayrıntıya girmeden Sayın Ecevit'i zor duruma düşürme gayretleri sadece bir kısım okuyucudan puan toplamaktan öte gidemeyecektir. Güneş balçıkla sıvanmaz. Politikacıların ülkesi, partisi ya da bazı başka nedenlerle açıklama yapamayacakları düşüncesiyle gazetecilik güvencesine sığınarak, amaçlı yazılar düzenleyen köşecilerin kamuoyu önünde yücelmeyecekleri, yücelemeyecekleri gerçeğini unutmamanız dileğiyle saygılar sunarım.

Ali Ulvi HİÇYILMAZ
İZMİR

ELEŞTİRMEN ÖĞRETMEN SEMİNER ARKADAŞI ARAYIŞ

Ancak belli aralıklarla çıkabildiğim bir çarşı iznimde tanıştım ARAYIŞ'la. İlk ilgimi çeken ismi oldu. Aylardır somut verilere dayalı doyurucu bir yazı okuyamamaktan ötürü bunalım içindeydim.

ARAYIŞ bu eksikliğimi gidermeye başladı. Şu da bir gerçek ki; eğer aradığımı ARAYIŞ'da bulamasaydım, arkadaşlığımı sürdürmezdim. Şimdi ARAYIŞ bazen öğretmenim, bazen seminer arkadaşım ve bazen de eleştirmenim oluyor.

Seksen yılının sonlarında basında oluşan büyük boşluğun doldurulması uğraşında ARAYIŞ'ın işlevi tartışılmaz.

Yusuf AYYILDIZ
DİYARBAKIR

ARAYIŞ ÖNERİ GETİRMELİ

ARAYIŞ'ın ekonomik araştırma ve eleştirileri yararlı oluyor. Ancak toplumları ilgilendiren olaylara bütünüyle yaklaşıldığında herşeyin sadece eleştiri ile bitmeyeceği açıktır. Eleştirilerde ciddi ve belli temellere dayalı alternatif oluşturmak zorunludur.

İsmet SELİM
İSTANBUL

ARAYIŞ
HAFTALIK DERGİ

Yazı İşleri Müdürü
O. NAHİT DURU

ARAYIŞ Yayıncılık ve Matbaacılık
A.Ş. adına İMTİYAZ SAHİBİ
MEHMET ERDÜL

ADRES:
Reşit Galip Caddesi no. 94
Gaziosmanpaşa/ANKARA
Posta Kutusu: 75
Küçükesat/ANKARA
TELEFON:
28 44 74 26 00 56

PİKAJ ve MONTAJ:
ARAYIŞ Teknik Servisi
DİZGİ: ENGEM 80 13 60 71
BASILDIĞI YER: EM–AŞ
Emek Basın Yayın Reklâmcılık A.Ş.

Sayı: 21 11 Temmuz 1981
FİATI: 30. TL.

ABONE KOŞULLARI
YURTİÇİ:
Yıllık 1.500 TL. Altı aylık 750 TL.
Üç aylık 375 TL.

YURTDIŞI:

Almanya	104 DM
Avusturya	770 Avusturya Şilini
Danimarka	350 Danimarka Kronu
Finlandiya	275 Fin Markkası
Fransa	245 Fransa Frankı
Hollanda	120 Hollanda Florini
İngiltere	25 Sterlin
Isveç	250 isveç Kronu
İsviçre	100 İsviçre Frankı
Irak	30 Irak Dinarı
Norveç	310 Norveç Kronu
S. Arabistan	194 Riyal
Yugoslavya	2354 Yugoslavya Dinarı
ABD ve Avusturalya	70 ABD Doları

● Abone bedelinin PTT ile; ya da, 'Ziraat Bankası, Gaziosmanpaşa Ankara'' Şubesi 1200 numaralı hesabımıza 'yatırılarak, abone fişi ile birlikte banka dekontunun, veya PTT makbuzunun 'PK–75 Küçükesat/Ankara'' Adresine gönderilmesi rica olunur.

DERGİNİN İÇİNDEN

Konvertibilite: Ufuktaki Umut

Dil devrimi: Atatürk

Sakatlar dilenmekten kurtarılmalı

Yönetimi zor insanlar

Halikasnas balıkçısının mezarı

YAZI İŞLERİ'NDEN 4
HAFTANIN YAZISI
On yıllık anayasalar 5
SALIDAN SALIYA 7
OLAYLARIN YORUMU 9
ANAYASA
Kurucu Meclisten
Danışma Meclisine 15
İŞÇİ SORUNLARI
Bu "kara leke"nin
faturasını kim ödeyecek 16
EKONOMİ
Konvertibilite: Ufuktaki
Umut 19
DIŞ SORUNLAR
Polonya: devrimciliğin
buzları kırılırken 21
SAĞLIK
Sakatlar dilenmekten
kurtarılabilir 22
DİN
Ramazan: Kardeşlik ve
Dayanışma 24
DİL
Dil ile düşünce 25
YAZIN
Anlatı geleneği 26
RADYO–TELEVİZYON
Yönetimi zor insanlar 28
SANAT
Yedi yıl sonra Balıkçı'ya
merhaba 29
SPOR
Umut maratonu 30

YAZI İŞLERİ'nden

ELEŞTİRİ AMA...

SAYIN okurlarımız, ARAYIŞ sizlerin katkısı ile yayın yaşamını "kavga değil barış" ilkesine uygun bir biçimde sürdürüyor. Geçenlerde bir okurumuzdan bir zarf aldık. İçinden çeşitli konuları içeren karikatürler çıktı. Adı, adresi ya da telefonu yoktu. Zarfın üstündeki damga da okunmayacak biçimde vurulmuştu pulun üstüne...

Daha önceleri de aynı biçimde iki zarf gelmişti. Bunlardan biri Abdullah Orhan, öteki de Erdinç Süelkar tarafından gönderilmişti. Süelkar ile Orhan'ın mektup attığı yerlerin damgası okunuyordu. Onun için onlarla ilişki kurmak güç olmadı. O günlerden sonra gerek Süelkar'ın gerekse Orhan'ın karikatürleri dergimizde sık sık yayınlanmaya başladı.

Buluş soyadlı arkadaşımız da ARAYIŞ ailesine katılıyor böylelikle...

*

* *

Sayın okurlarımız, bu arada sizlerden gelen mektupların bir kısmında da ARAYIŞ'ın çeşitli konularda değinmediğinden yakınılıyor, eleştiri dozu az bulunuyor. Daha sert eleştiri yapılması isteniyor.

Yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, ARAYIŞ kavga için değil barış için uğraş veriyor. Çeşitli konularda yapılan yanlışlıkları dile getirerek düzeltilmesi konusunda adımlar atılmasını istiyor ARAYIŞ...

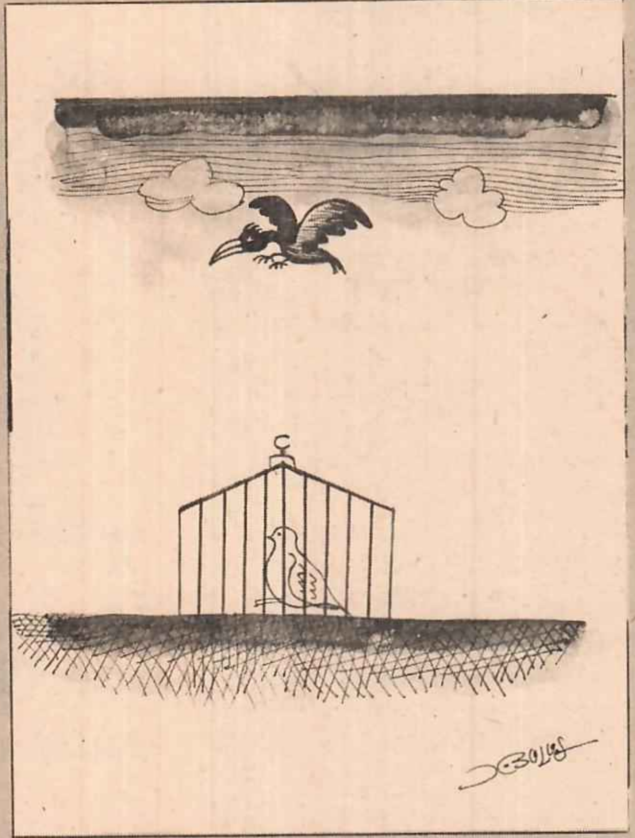
Nitekim, bu uyarıları sonucu bazı hatalı adımlardan da geri döndü çeşitli kuruluşlar.

Örneğin, Süt Endüstrisi Kurumu'nun süt fiyatlarını düşürmesi, Nükleer Enerji Santralinin geciktirilmesi gibi önerilerimiz gözönüne alındı.

Bu arada, Buğday taban fiyatı konusunda da ARAYIŞ'ın ileri sürdüğü görüşler geçerlik kazandı. Ticaret Bakanı Kemal Cantürk bir süredir buğday dış alımı yapılacağını söyleyerek, dış satımına da izin verilmeyeceğini bildiriyor.

ARAYIŞ bu işlevlerini yaparken, salt eleştirmek için değil, deneyimli yazı kadrosu ve uzmanlarının görüşleri doğrultusunda önerilerde de bulunuyor.

Kaldı ki, ARAYIŞ'ı zaman zaman çok sert eleştiri yapmakla suçlayan okurlarımız da var. O nedenle, yine sizlerin uyarıları doğrultusunda, ancak barışçı yolda ARAYIŞ'ımızı sürdürmek inancımızı bir kez daha belirtmekte yarar görüyoruz.

Sayın okurlarımız, bu sayımızda Kurucu Meclis'in oluşmasına ilişkin iki ayrı yazımız var. *"Haftanın Yazısı"* bölümümüzde, "ON YILLIK ANAYASALAR" *"Anayasa"* bölümümüzde de "KURUCU MECLİS'TEN DANIŞMA MECLİSİNE" başlıklı yazılarımızı ilgi ile okuyacağınızı sanıyoruz.

'Bu "Kara Leke"nin Faturasını Kim Ödeyecek?' başlıklı yazımızı *İşçi Sorunları* bölümümüzde bulacaksınız. ICFTU'nun Türk–İş'le ilgili kararının enine–boyuna tartışıldığı bu bölümümüzün Türk–İş üst yönetimince yeterince değerlendirileceğini umuyoruz.

Ekonomi bölümümüzde de *"Konvertibilite: Ufuktaki Umut"* yazımız yer alıyor. *Dış Sorunlar, Sağlık, Din, Dil, Yazın, Radyo–Televizyon, Sanat* ve *Spor* bölümlerimizde de ilginizi çekecek yazılara yer vermeye çalıştık.

*

* *

Sayın Okurlarımız, Buluş arkadaşımızın bir karikatürünü de Yazı İşleri'nden bölümümüzde yayınlıyoruz.

Gelecek haftalarda buluşabilmek umuduyla, tüm ARAYIŞ okurlarına mutluluklar ve esenlikler diliyoruz. •

Saygılarımızla...

HAFTANIN YAZISI

ON YILLIK ANAYASALAR

ARAYIŞ

ATATÜRK'le birlikte başlayan Türk dili arayışının bulduğu en anlamlı sözcüklerden birisi de *"anayasa"*'dır. Sözcük anlamına bakıldığında anayasa, öteki yasalardan daha temelli, daha geniş kapsamlı, bir anlamda onları doğuran, onlara sınır çizen bir yasadır.

Anayasa'nın amacı yalnızca bir konuda belli düzenlemeler getirmekten çok, devletin temel kuruluş ve işleyişini düzenlemektir. Bu yüzden Anayasaların, çoğulcu özgürlükçü demokrasilerde farklı görüşleri savunan toplum kesimlerinin üzerinde anlaşabileceği, en azından *"icine sindirebilecegi"* bir yapıya sahip olması gerekir. Çünkü Anayasa, bir toplumun çeşitli kesimlerini birarada tutan, toplumsal bütünlüğü ve dayanışmayı sağlayan bir tür *"toplum sözlezmesi"*dir.

Yukarda çerçevesi çizilen, toplum bütünlüğü ve dayanışması açısından önemi bilinen böyle bir *"toplum sözleşmesi"* nasıl ortaya çıkabilir? Bu konuda çeşitli görüşler öne sürülebilir. Bu görüşlerden birisi, anayasanın bir kurucu meclis tarafından hazırlanıp halkoyuna sunularak kabul görmesidir. Türkiye'de 1961 Anayasasının hazırlanmasında kullanılan yöntem budur. İkinci bir yöntem bir danışma kurulu ile bu işin yapılmasıdır.

*
* *

Ancak Anayasa konusunda atılacak ilk adım, Kurucu Meclis oluşturmaktan çok, Anayasa'nın yapılmasına temel olacak yöntemi belirlemektir. Bu da bir anlayış ve güven sorunudur. Bu anlayışı belirleyecek olan ilk soru da, Anayasayı kimlerin yapacağıdır.

*
* *

Demokrasinin artık klasikleşen kuralları açısından bakıldığında bu sorunun yanıtı çok basittir. Anayasayı yapmakla görevli olacak insanların bir temsil temeline dayanması ve bu anayasayı özgür bir tartışma süreci içinde oluşturmalarıdır... Bunun anlamı şudur; işçiler, köylüler, memurlar, esnaf, öğretmenler, emekçiler, sanayiciler ve toplumun tüm öteki kesimlerindeki insanlar kendilerini ilgilendiren, bugünkü ve yarınki yaşamlarını düzenleyecek olan bu temel yasanın oluşturulmasında şu ya da bu kanaldan, istemlerini ulaştırabilme olanağına sahip olmalarıdır.

30 Haziran 1980 günü Resmi Gazetede yayınlanarak yürürülüğe giren 2485 sayılı Yasa ile kurulacak olan *"Danışma Meclisi"* yukarda belirtilen ve demokrasinin artık zorunlu sayılar kurallarına ne ölçüde yakındır?

Temsilciler Meclisi yerine bir *"Danışma Meclisi"*'nin yeğlenmesi, temsil olgusunun Anayasanın hazırlanışı sırasında önemsenmediğini göstermektedir. Kaldı ki zaten Danışma Meclisinin oluşturulmasında izlenecek yol da bunu ortaya koymaktadır. Burada temsilden çok, atama yolu yeğlenmiştir. Yani yapılacak anayasanın *"temsil tabanı"* olmayacak demektir.

*
* *

Anayasa yapmanın ikinci kuralı olan tartışmaya gelince; kuşkusuz kurulacak olan Danışma Meclisi'ne katılacak insanlar belli tartışmalar yapacaklardır. Bu tartışmaların niteliği ne olacaktır?

Yasanın açıklanmasından sonra bazı gazeteler *"atama yoluyla da gelse, böyle bir Danışma Meclisinin ülkenin ve halkın sorunlarını açık biçimde tartışabileceğini"* öne sürmektedir. Bu tür yaklaşımlarda unutulan bir nokta vardır. Toplumun tümü için bağlayıcı bir düzenlemenin ortaya çıkarılmasında izlenecek yol basit bir tartışma değildir yalnızca. Asıl olan toplumun tüm kesimlerinin özgür bir biçimde bu tartışmaya katılmaları-

nın sağlanmasıdır. Bu da böyle bir tartışmanın *"atanmış"* kişilerle değil, belli yetkileri olan *"seçilmiş"* kişilerce yapılmasını gerektirir.

*

* *

Danışma Meclisinin oluşturulmasındaki bu sakıncalar, Anayasanın hazırlama süreci içinde toplum düzeyinde açılacak yaygın bir tartışma ile giderilebilir mi?

Milyonlarca kişi bir ağızdan konuşamayacağına göre, bu insanların oluşturdukları görüş ve düşünceleri Anayasayı hazırlamakla görevli kurula iletebilmelerini sağlayacak araçlara gereksinim vardır. Oysa, bu araçlar var mıdır? Böyle bir işlevi görecek en temel araçlar siyasi partilerdir. Ancak, 1485 Sayılı Yasa, Siyasi Partileri bırakın tartışmaya katmayı, bu partilere üye insanları bile tartışmadan uzak tutmaktadır.

Öte yandan, demokratik yaşamın vazgeçilmez öteki araçları olan dernek ve örgütlerin, bu arada sendikaların bir bölümünün çalışmaları da yasaklandığına göre, Anayasa için görüşler nasıl oluşturulacaktır?

*

* *

Bu durumda geriye tek tek insanlar ve son günlerde giderek çoğalan ve etkileri artan vakıflar kalmaktadır. Durum böyleyken önümüzdeki süreç içinde nasıl bir tartışma bekleniyor? Bir takım çevreler, parasal destek vererek paravan haline getirdikleri vakıflar aracılığıyla istediklerini söyleyebilecek, buna karşılık daha açık, daha yaygın demokrasi isteyen insanların ise,küçücük fıkralar yazarken bile *"aman şu sözüme dikkat edeyim"* düşüncesiyle kendi kendilerine sansür koyacakları bir tartışma ortamı mı? *"Satır aralarına mahkum"* bir tartışmanın gerçekten demokratik bir anayasa yapma süreci oluşturamayacağını her halde herkes kabul edecektir.

*

* *

"Temsil" ve *"özgür tartışma"* ilkelerine bağlı kalınmadan hazırlanacak bir anayasanın sakıncaları ne olabilir? Böyle bir anayasaya halkın çoğunlğu belki de *"ülkede yeni bir huzursuzluğa yol açmayalım"* düşüncesiyle *"evet"* diyebilir. Ancak ilk seçimle birlikte, çıkarılacak Anayasanın sorgulamasının ve yeni bir anayasa arayışının başlamayacağını kim garanti edebilir?

Temsil tabanından yoksun, özgürce tartışılmamış Anayasaya karşı duyulan buruklukların bu arada dışa vurulması, anayasanın hazırlanmasında taraf olanları etkilemeyecek midir?

*

* *

Bu sakıncaları gidermek için ne yapılabilir? Arayış daha 11'inci sayısında *"Anayasa Değişikliğinin Demokratik ve geçerli Yolu"* başlıklı başyazısında görüşünü dile getirmişti. Buna göre, geçerli yol, sorumluluğun doğrudan ulusal iradeye bırakılmasıdır. Anayasa değişikliği gerekli görülüyorsa, yetkileri sınırlı bir *"Kurucu Meclis"* kurularak, Anayasa değişikliğini seçimle işbaşına gelecek olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yapabilmesini kolaylaştırıcı düzenlemeler yapması sağlanabilirdi. Bundan sonra da gecikmeden seçime gidilir ve Anayasa değişikliği *"seçimle oluşacak ulusal iradeye"* bırakılabilirdi.

*

* *

Toplumu ilgilendiren konularda temsilin önemini en iyi kavrayan önderlerden birisi de Mustafa Kemal'di. Daha Erzurum Kongresi'nden başlayarak hep çevresinde *"temsil"* niteliği olan gruplar vardı.

O dönemde kararlar *"temsil niteliği"* olan bu gruplarca oluşturulmuştu. 1924 Anayasa'sının hazırlanışı sırasında ayrı bir *"kurucu meclis"* kurulması yerine, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu işi yüklenmesi yeğlenmemiş miydi?

*

* *

Yakın geçmişe bir göz atalım...

Çeşitli yöntemlerle Anayasalar yapılmış, ancak bu anayasaların geçerlik süreleri de giderek kısalmıştır. Her on yılda bir, yeni bir anayasa aramak da demokrasiler açısından övünülecek bir durum olmasa gerek. ●

SALIDAN SALIYA

Türkiye

● MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ'NCE KABUL EDİLEN KURUCU MESLİS YASASI AÇIKLANDI. Anayasa, Partiler Yasası ve Seçim Yasasını hazırlayacak olan Kurucu Meclis T.B.M.M. fiilen çalışmaya başlayıncaya kadar görev yapacak. Milli Güvenlik Konseyi ve Danışma meclisinden oluşan Kurucu Meclise 11 Eylül tarihinde herhangi bir siyasi partiye kayıtlı olan partililerin girmesi yasaklanıyor. 160 kişiden oluşması öngörülen mecliste, üyelerin 120'si valilerin önerisiyle Konseyce, 40'ı ise Milli Güvenlik Konseyince seçilecek. 105 bin lira brüt maaş alacak olan üyelerde Türk vatandaşı olmak, 30 yaşını bitirmiş bulunmak, Yüksek Öğrenim yapmış olmak, kısıtlı veya kamu hizmetlerinden mahrum edilmemiş olmak, 11 Eylül'de herhangi bir siyasi partiye kayıtlı olmamak gibi koşullar aranıyor. Milli Güvenlik Konseyince atanacak üyelerde öğrenim koşulu aranmıyor. Danışma Meclisine İstanbul'dan dokuz, Ankara'dan sekiz, İzmir'den beş üye girecek.

● Kurucu Meclisin Ekim ayı içinde çalışmalarına başlayabilmesi için çaba harcandığı belirtildi. Edinilen bilgilere göre İl temsilcilerinin seçimi ile ilgili genelgenin 15 Temmuz tarihine kadar valiliklere gönderileceği, DANIŞMA MECLİSİ ÜYELERİNE İLİŞKİN LİSTELERİN İSE MİLLİ GÜVENLİK KONSEYİ'NCE İNCELENMESİNE AĞUSTOS AYI İÇİNDE BAŞLANABİLECEĞİ ÖĞRENİLDİ.

● Danışma Meclisi üye adaylığı için yapılacak başvuruların daha sıhhatli incelenebilmesi için SİYASİ PARTİLERİN ÜYE KAYIT DEFTERLERİNE EL KONULDU. Üye kayıt defterlerinin illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar başkanlığındaki komisyonlarca incelendiği belirtildi.

● KIDEM TAZMİNATI "FON TASARISI" SON ŞEKLİNİ ALDI. Buna göre, tasarının yürürlüğe gireceği tarihten sonra hak edilen kıdem tazminatları devlet güvencesi altında olacak. İşçi işten ayrıldığında eski kıdem tazminatlarını işverenden yürürlük tarihinden itibaren hak ettiği tazminatını ise fondan alacak. Kıdem tazminatı hesaplanırken işçinin yan ödemeler ve parayla ölçülebilen tüm hakları son üç yıllık ortalaması alınacak. Ortalama aylığı ise yıl sayısı ile çarpılıp işçiye tazminat olarak ödenecek. İşverenler her ay işçiye ödedikleri ücretin yüzde onunu fona yatıracaklar. Fona pirimini zamanında yatırmayan işveren ceza ödeyecek. Ayrıca fona devlet bütçesinden de 5 milyar lira aktarılacak.

● Gazete KAĞIDINA YENİDEN ZAM YAPILDI. Yapılan yüzde 6'lık zamdan sonra 80 cm'lik gazete kağıdının tonu 51.500 liradan 55 bin liraya yükseldi. Sanayi Bakanlığı yetkilileri son günlerde akaryakıta yapılan iki zammın kağıt fiyatlarını arttırılmasını da zorunlu hale getirdiğini söyledi.

● ŞEHİRLERARASI OTOBÜSLERİ İLE PTT YURT DIŞI POSTA ÜCRETLERİNE ZAM YAPILDI. Otobüs yolcu taşıma ücretlerine yapılan zam yüzde 10'u aşmayacak şekilde her ilin valiliğince belirlenecek. Daha önce 20 lira olan yurtdışı mektupları ise 30 liraya yükseltildi.

● TV'DE BİR SANİYELİK REKLAM ONDÖRTBİNKIRK LİRA OLDU. Haberlerle hava durumu arasındaki özel kuşak reklâmlarının 30 saniyesine ise 877 binbeşyüz lira ödenecek.

● Petrol, şeker ve tekel ürünlerine yapılan zamlarla ilgili olarak bir açıklama yapan ANKARA SANAYİ ODASI "ZAMLARIN HALKIN SATIN ALMA GÜCÜNÜ AZALTTIĞI" GÖRÜŞÜNÜ SAVUNDU.

● İstanbul Ticaret Odasının sonuçlarına göre FİYATLAR HAZİRAN AYINDA YÜZDE 4.4 ORANINDA ARTIŞ GÖSTERDİ. Böylece Mart ayında sıfırın altına düşen fiyat artış hızı Nisan ve Mayıs aylarında görülen yükselmesini Haziran ayında da sürdürdü.

● Anadolu Bankası Yönetim Kurulu Başkanı Erhan IŞIL ÜRETİMDE EMEĞİN PAYININ FAİZİN ALTINDA KALDIĞINI SÖYLEDİ. 1 Temmuz Bankacılığı konusunda yapılan toplantıda faizlerin düşmesinin beklemediği belirtildi.

● İZMİR TİCARET ODASI BAŞKANI MÜCAHİT BÜKTAŞ ZARAR EDEN ÖZEL SEKTÖR KURULUŞLARININ DEVLETE DEVREDİLMESİ GEREKTİĞİNİ SAVUNDU. Büktaş, bu uygulamanın bazı Avrupa ülkelerinde de gerçekleştirildiğini öne sürdü.

● BUĞDAY ALIMINDA TÜCCARIN TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİNİ GERİDE BIRAKTIĞI GÖZLEMLENDİ. Tüccarın buğdayın kilosuna ofisten daha fazla fiyat verdiği belirtilirken, buğdayı satanların ise gider vergisi vermemek için tüccarı tehcih ettiği ileri sürülüyor.

● Buğday ithali ile ilgili olarak blöf yapmadığını öne süren TİCARET BAKANI KEMAL CANTÜRK "SPEKÜLATİF HAREKETLERİ ÖNLEMEK İÇİN GEREKİRSE BUĞDAY'IN YANINDA PAMUK'DA İTHAL EDECEKLERİNİ" SÖYLEDİ.

● Ege Çiftçiler Derneği Başkanı BURHAN MANER, BUĞDAY İTHAL KARARINI CİNAYET OLARAK NİTELEYEREK İHRACATIN ÖZEL SEKTÖRE BIRAKILMASI GEREKTİĞİNİ SAVUNDU.

● Serbest faiz sisteminin birinci yılını doldurması üzerine açıklama yapan Başbakan yardımcısı TURGUT ÖZAL "MEVDUAT MİKTARI BİR TRİLYON ÜÇYÜZ MİLYAR LİRAYA ULAŞTIĞI ZAMAN, BANKALARIN MÜŞTERİ BULMAKTA GÜÇLÜK ÇEKECEKLERİNİ" SÖYLEDİ. Banker Cevher Özden ise 1982 Haziran ayına kadar Bankaların faizleri düşürme yoluna gidemeyeceklerini ve bugünkü uygulamanın başarılı olduğunu bildirdi.

● Başbakan Yardımcısı Turgut ÖZAL "YÜZDE OTUZBEŞ OLAN ENFLASYONUN 1982'de YÜZDE YİRMİBEŞE DÜŞÜRÜLECEĞİNİ" İDDİA ETTİ.

● Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi doçenti Emin TUGAY TÜRKİYE'DE YABANCI PATENTLİ SİGARA YAPIMININ ÇOK PAHALIYA MALOLACAĞINI BELİRTTİ. Türkiye'de sigara açığının her geçen gün azaldığına da işaret eden Tugay yabancı patentli sigara yapımının döviz gelirlerimizi azaltacağını da söyledi.

● İŞÇİ EMEKLİ AYLIKLARI RAMAZAN BAYRAMINDAN ÖNCE VERİLECEK. Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu kararına göre işçi emeklileri aylıklarını 27 Temmuz 1981 Pazartesi günü alabilecekler. Ayrıca, SSK emeklilerine bundan böyle Ziraat Bankasının yanı sıra İş Bankası şubelerinden de maaş ödemesi yapılacak.

● Bilim adamları tarafından yapılan açıklamaya göre TÜRKİYE DE MEMURDAN ÇOK İŞPORTACI OLDUĞU BELİRTİLDİ. Araştırma sonunda Türkiye'de işportacılık seyyar üretim ve tamir işleri ile uğraşanların sayısının bir milyon 650 bin kişi olduğu açıklandı.

● Televizyonda yayınlanan "Anarşi ve Terör" adlı yapım nedeniyle TRT'den UZAKLAŞTIRILAN YAPIMCI BAKİ ÖZİLHAN'IN BAŞVURUSU ÜZERİNE DANIŞTAY TRT'DEN SAVUNMASINI İSTEDİ.

● Ankara Sıkıyönetim Komutanlığınca eski başsavcı EMEKLI HAKİM ALBAY HAMDİ SEVİNÇ'İN SİLAH TAŞIMA RUHSATI "BULUNDURMAYA" ÇEVRİLDİ. Alınan karar gereğince reesen emekliye ayrılan Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarının silah taşıyamayacağı bildirildi.

● İÇİŞLERİ BAKANLIĞI EVLİLİK DIŞI DOĞAN ÇOCUKLARIN NÜFUS CÜZDANINA SAHİP OLMALARI İÇİN AF ÇIKARTILMASINI KARARLAŞTIRDI. İçişleri Bakanlığı yetkilileri evlilik dışı dünyaya gelen ve nüfus cüzdanları bulunmayan dörtyüzellibin çocuğun bu aftan yararlandırılacaklarını söylediler.

● DİSK Genel Başkanı Abdullah BAŞTÜRK VE DİSK YÖNETME KURULUNUN ALTI ÜYESİ KEMAL NEBİOĞLU, RIZA KUAS, FEHMİ IŞIKLAR, MUKBİL ZIRTLIOĞLU, TUNCEL KOCAMANOĞLU, MUSTAFA AKTULGA 20 MART 1978 TARİHİNDE İŞİ BIRAKMA EYLEMİ NEDENİYLE ALTIŞAR AY HAPSE MAHKUM EDİLDİLER.

● ÖZEL SEKTÖR TAHVİLLERİNİN FAİZLERİ SERBEST BIRAKILDI. Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren tebliğde özel kesimin "sabit" ve "değişken" faizli olmak koşuluyla iki tür tahvil ihraç edebileceği vurgulandı. Buna göre değişken tahvillerde faiz her altı ayda bir yeniden belirlenecek. Özel sektör tahvil faizlerinin serbest bırakılması üzerine bankerlerle şirketler arasında bir tahvil rekabetinin doğacağı, bunun da tahvil faizlerini yükselteceği ileri sürüldü.

● Ankara'da Banker adı altında çalışarak ÜÇ AYDA ON MİLYON VERGİ KAÇIRDIKLARI BELİRLENEN DÖRT BANKER HAKKINDA SORUŞTURMA AÇILDI.

Dünya

● Kıbrıs Türk Federe Devletinde yapılan milletvekilliği seçimleri sonunda Ulusal Birlik Parti'sinin sandalye sayısı 18'e düşerken Toplumcu Kurtuluş Partisi 13, Cumhuriyetçi Türk Partisi altı, Demokratik Halk Partisi 2, Türk Birlik Partisi de bir üyelik kazandılar. Devlet Başkanı RAUF DENKTAŞ, KIBRIS'TA SOLUN GÜÇLENDİĞİNİ BELİRTEREK, KOALİSYONUN KAÇINILMAZ OLDUĞUNU SÖYLEDİ. Hiçbir partinin tek başına iktidara gelemiyeceğinin anlaşılması üzerine KIBRIS'TA SOL PARTİLER KOALİSYON ÇALIŞMALARINA BAŞLADILAR. Bunun için TKP CTP ve DHP genel başkanları sürekli toplantı yapıyor. ÖTE YANDAN, KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ BAŞKANI RAUF DENKTAŞ, –UBP GENEL BAŞKANI MUSTAFA ÇAĞATAY'I YENİ BİR HÜKÜMET KURMASI İÇİN GÖREVLENDİRDİ.

● Kıbrıs Rum toplumu lideri Spiros KİPRİYONU İLTER TÜRKMEN'İN MİTSOTAKİSE KIBRIS'TA TOPRAK TAVİZİ KONUSUNDA SÖZ VERDİĞİNİ ÖNE SÜRDÜ. Dış İşleri Bakanı İlter Türkmen ise Türkiye'nin Kıbrıs görüşmelerinde taraf olmadığını ve bu konuda batılı ülkelerden herhangi bir baskı gelmediğini söyledi.

● Federal Alman Hükümeti Başbakanı Helmut SCHMİDT ALMANYA'NIN TÜRKİYE'YE UYGULADIĞI VİZE KONUSUNUN 1983 YILINDA YENİDEN İNCELENECEĞİNİ BELİRTTİ. Schmidt Türkiye'ye gelen Alman sendikacı ve milletvekillerinin temaslarından memnun kaldığını da sözlerine ekledi.

● AVRUPA PARLAMENTOSUNDAKİ SOSYALİST GRUP ARASINDA TÜRKİYE KONUSUNDA GÖRÜŞ AYRILIĞI ÇIKTI. Sosyalist grup toplantısında Alman ve Danimarkalı Sosyalist üyeler Türkiye'deki Askeri yönetim aleyhine karar almakta acele edilmemesini isterlerken Belçika'lı sosyalist parlamenterler Türkiye ile ilişkilerin dondurulması gerektiğini öne sürdüler.

● İRAN'DA SUİKASTLER DEVAM EDİYOR. Beheştinin öldürülmesinden sonra ülkenin en büyük cezaevi müdürü Kachui de öldürüldü. Katil olduğu bildirilen bir genç yakalanırken yetkililer cezaevi müdürünün kişisel nedenlerle öldürüldüğünü ileri sürdüler. Olaydan bir hafta sonra Evin cezaevinde sol örgüte mensup 23 kişi idam edilirken aynı saatlerde Reşt valisi Muhammed Ensari'de kent meydanında uğradığı silahlı saldırı sonucu öldürüldü. Bu arada dini lider Humeyni tarafından azledilen İran eski devlet başkanı Beni Sadr'ın Humeyni'ye gönderdiği dört saatlik bandın yayınlanması halinde teslim olacağını bildirdiği öne sürüldü. Ancak Tahran devrim mahkemesi başkanı Beni Sadr'ın kendiliğinden teslim olmaması ve af dilememesi halinde yakalandığında kurşuna dizileceğini söyledi.

● POLONYA'DA EKONOMİK İŞLERİ YÜRÜTEN SEKİZ BAKAN GÖREVDEN ALINDI. Görevden alınan sekiz bakanın yerine beş bakanın atandığı ve bakanlık sayısının düşürüldüğü açıklandı.

● İTALYA'DA ARALARINDA AŞIRI SAĞCI İTALYAN SOSYAL HAREKETİ SEKRETERİNİN DE BULUNDUĞU 10 MİLLETVEKİLİNİN DOKUNULMAZLIĞI KALDIRILDI. Sekreterin 1972'de üç polisin öldürülmesiyle sonuçlanan ve suikaste karışan aşırı sağcı bir militanla işbirliği yapmakla suçlandığı belirtildi. Bu arada İtalya'da bazı AŞIRI SAĞ ve SOL SİLAHLI ÖRGÜTLERİN BELLİ KONULARDA İŞBİRLİĞİ YAPTIKLARI ÖNE SÜRÜLDÜ.

● Suudi Arabistan'ın ABD'den istediği silahları alamaması halinde bunları herhangi bir başka ülkeden sağlama kararı aldığı bildirildi. Ancak, SUUDİ ARABİSTAN'IN ŞİMDİLİK DOĞU BLOKU ÜLKELERİNDEN SİLAH ALMAYI DÜŞÜNMEDİĞİ AÇIKLANDI.

● ABD YÖNETİMİ 6 ADET F–16 UÇAĞININ DAHA ÖNCEDEN PLANLANDIĞI ÜZERE İSRAİL'E BU AY TESLİM EDİLECEĞİNİ AÇIKLADI. Beyaz Saray sözcüsü ayrıca bu teslimin geçen ay Irak'ı bombalamasından sonra İsrail'e 4 adet F–16 uçağı satışının durdurulması kararından etkilenmeyeceğini de vurguladı.

● NATO Genel Sekreteri Joseph LUNS KURUCU MECLİSE İLİŞKİN AÇIKLAMALARI İYİYE DOĞRU BİR GELİŞME OLARAK NİTELENDİRDİ.

● Ülkesinin Türkiye'nin tehdidi altında yaşadığını ileri süren Yunanistan Panhelenik lideri Andrea PAPANDREAU TÜRKİYE'YE ASKERİ YARDIM YAPILMAMASINI İSTEDİ. Bu arada Yunanistan Ulusal Savunma Bakanı AVEROF da, "AVRUPA'NIN EN İYİ ORDULARDAN BİRİNİ KURDUKLARINI" ÖNE SÜRDÜ.

● SSCB Devlet Başkanı Leonid Brejnev Nükleer Silahların sınırlandırılması için derhal görüşmeye hazır olduklarını belirtti. BREJNEV ABD'Yİ FÜZELERE İLİŞKİN GÖRÜŞMELERİN BAŞLAMASINI ENGELLEMEKLE SUÇLADI.

● ROMA SAVCILIĞI TERÖRİST MEHMET ALİ AĞCA HAKKINDA 360 SAYFALIK SORUŞTURMA DOSYASI HAZIRLADI. Dosyada yer alan bilgilere göre Ağca'nın Londra'da 20 gün süre ile Kraliçe Elizabeth'i izlediği ve onu nasıl vuracağını araştırdığı da belirtildi. Ağca ise, kendi verdiği ifadede istese Kraliçeyi öldürebileceğini öne sürerek, "silahı kaçakçılardan temin edecektim" dedi.

● Uluslararası Çalışma Örgütü raporuna göre GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERDEKİ İŞPORTACI SAYISI 150 MİLYONA ÇIKTI. Düzenli sürekli ve güvenceli bir şekilde çalışma olanağı bulunmayan işportacıların işsiz sayılmaları gerektiği belirtilen raporda işportacılara düzenli iş ve sosyal güvence sağlanmadan çalışmalarının engellenmemesi gerektiği de belirtildi.

● Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) üyesi LİBYA SATTIĞI PETROLÜN FİYATINI VARİL BAŞINA 1.10 DOLAR UCUZLATTI. Libya'nın petrol fiyatını düşürmesi üzerine Türkiye'nin 14 milyon dolar kârı oldu.

● SOVYETLER BİRLİĞİ BOLŞOY BALESİ BALERİNLERİNDEN GALİNA CURSİNA ABD KONSOLOSLUĞUNDAN SIĞINMA HAKKI İSTEDİ. Sovyetler Birliği balerinin kaçırıldığını ileri sürerken, Türk Dışişleri Bakanlığı yetkilileri ise, Cursina'ya isteği üzerine bir belge verildiğini ve balerinin ABD'den sığınma hakkı istediğini söylediler. Yetkililer, siyasi suçluların geri verilmesinin sözkonusu olmayacağını da sözlerine eklediler.

● Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Başkanı dünyada yeni bir bunalım ve gerginlik ortamı başladığını söyledi. Tarım Gıda yardımı gibi bir çok konuda herhangi bir gelişme kaydedilmediğini söyleyen FAO BAŞKANI "2000 YILINA KADAR BEŞ AFRİKALIDAN DÖRDÜ AÇLIKTAN KIRILACAKTIR" DEDİ.

TÜRKİYE , LİBYA, SUUDİ ARABİSTAN

TÜRKÇE'de bir söz var. "Erkeğin kalbine giden yol midesinden geçer" diye. Türkiye'nin, 1974 yılından buyana üç küçük ve beş büyük istikrar programı operasyonunu tarihe gömen ekonomik güçlükleri, bu sözü, "Türkiye'nin kalbine giden yol ham petrolden geçer"e dönüştürecek nitelikte.

Libya, Türkiye için, bir bölümü kredili olmak üzere Türkiye'ye her yıl 2-3 milyon ton ham petrol sağlayan bir kaynak. Ancak, ham petrol sağlamakta Libya'nın Türkiye'ye büyük kolaylık sağladığını söylemek güç. Hatta, Irak ve son iki yılda İran örnekleri dikkate alındığında, Libya için "kıskanç davranıyor" bile denilebilir.

Ham petrol biryana, Libya'nın Türkiye ekonomisi için önemi bir hayli artmış bulunuyor. 1981 yılının ilk dört ayında gerçekleştirilen 1,34 milyar dolarlık ihracatın yüzde 7,1'ine eş değerde 95 milyon dolarlık bölümü Libya'ya yönelik. Bu arada, Libya'nın Türkiye'den satın almak istediği mallarla ilgili siparişlerinin 650 milyon dolara ulaştığı ve bu tutarın 1 milyar dolara varacağı belirtiliyor.

Öte yandan, Türk müteahhitlerince Ortadoğu ülkelerinde üstlenmiş olan 5 milyar doları aşkın işin dörtte üçünü oluşturan 3,5 milyar dolarlık bölümü Libya'da...

Ay geçmiyor ki, Libya'dan üst düzeyde bir yetkili ya da heyet Türkiye'de boy göstermesin, basında Türkiye ile Libya arasında yeni ekonomik işbirliği alanlarının saptandığından söz edilmesin.

Denilebilir ki, Türkiye'nin ağır ürün gereksinimine de pek yanıt vermeyen pahalı ve kalitesi yüksek Libya petrolü konusu askıda kalmak koşuluyla, Libya, Türkiye'nin kalbini kazanmak için dikkatli bir çaba içinde. Bu konuda bazı başarılardan söz etmek de olası. Örneğin, Türkiye'de öğrenim gören Libya'lı havacı subaylar Türk televizyonunda görüntüleniyor. Günlük basına inanmak gerekirse, Federal Almanya'nın Türkiye'ye yapacağı askeri yardımı Eylül ayına ertelemesinin bir nedeni de, geçen yardım döneminde Almanya'dan alınan denizaltıların bir kaçının Libya'ya verilmesi.

Sağlanan bu gelişmelerin, Türkiye açısından ticari ilişkilerin geliştirilmesinin dışında belirgin bir ağırlığı olduğundan söz edilemez. Buna karşın, dış politika sahnesinde yalnız görünen Libya'nın, ekonomik güçlüklerine karşın Ortadoğu'nun en büyük askeri gücüne sahip Türkiye'nin Suudi Arabistan ile olası bir yakınlaşmasını önlemeyi amaçladığı kuşkusuz.

Libya dış politikasını çizenlerin inancı, Ortadoğu'da Batılı ülkelerin çıkarlarının korunması politikalarının Türkiye ile Suudi Arabistan'ı askeri bir pakt içinde biraraya getirilmesinden geçtiği yolunda. Daha sonra, bu pakta Mısır ile İsrail'in de dahil edilecekleri düşünülüyor.

Türk yetkilileri, böyle bir plana taraf olmayacaklarını, konu her tartışmaya açıldığında, açık açık belirttiler. Ancak Libya, kendince tedbiri elden bırakmak niyetinde değil.

Türkiye'nin ekonomik güçlüklerini aşmak ve döviz gelirlerini arttırmak için Suudi Arabistan'a yönelik girişimleri Libya tarafından dikkatle izleniyor. Türk özel kesiminin üst örgütü Odalar Birliği'nin Türkiye-Suudi Arabistan ilişkileri konusundaki raporu bu bakımdan oldukça önemsenmiş bulunuyor.

Suudi Arabistan Kralı Halit

Odalar Birliği'nin raporunda, Suudi Arabistan'da Türkiye için ekonomik işbirliği açısından geniş bir potansiyel olduğu belirtiliyor ve şöyle deniliyor:

"Bütün bu faaliyetlerden kısa sürede ve sürekli sonuç alabilmek için bir Suudi Arabistan'lı iş adamı ile Türk firmalarının ortaklığı şarttır. Bu konuda bir çok Suudi iş adamının Türkler ile işbirliğine hazır olduğu anlaşılmıştır."

Raporda, genel yaklaşım açısından Hükümet ve hatta Devlet seviyesinde bir girişime gereksinim olduğu öne sürülüyor. Üst düzeyde bir Suudi Arabistan yöneticisinin Türkiye'ye çağrılmasının çok yararlı sonuçlar verebileceği savunulan raporda şöyle devam ediliyor:

"Hatta Devlet Başkanları seviyesinde bir ziyaret veya davet daha etkili ve faydalı olabilir. Yerinde edindiğimiz izlenimlere göre, bu konuda ilk adım ve yaklaşım Türkiye'den beklenmektedir."

Türk Devlet Başkanı'nın Suudi Arabistan'ı ziyareti daha önce de İslam Ülkeleri Doruğu'nda gündeme getirilmişti. Ancak Doruk'ta Türkiye, Başbakan düzeyinde temsil edilmişti. Türkiye'nin, Ortadoğu'da siyasal sorumluluk üstlenmeden, ilişkilerini ekonomik ve mali sınırlar içinde tutması, günümüzün koşullarında kolayca vazgeçilmeyecek bir seçenek. ●

TMO'NUN DEPOLARI DOLAMIYOR

TOPRAK Mahsulleri Ofisi açısından 1980, kayıplar hanesi yüklü bir yıl oldu. Buğday destekleme alım fiyatlarının maliyet fiyatlarına çok yakın bir düzeyde saptanması sonucu, üretici tüccara yönelmiş ve Ofis yeterince buğday alımı yapamamıştı. Bunun sonucunda da önceden yapılan dışsatım bağlantıları ve halkın ekmeklik buğday gereksinimini ancak TMO'nun stokları eritilmek pahasına sağlanabilmişti.

Bu durumdan kazançlı çıkan taraf da tüccar olmuş, Ofise göre daha yüksek bir fiyat verilerek kapatılan buğday stokları ile pazar egemenliği ele geçirilmiş ve böylece milyarlarca liraya varan haksız kazanç elde edilmişti.

Geçen yılki uygulamaları değerlendiren Arayış, aynı yanlışlıkların yinelenmemesi için bu yıl hububat fiyatlarının saptanmasında dikkatli davranılması gereğine 17. Sayıda dikkati çekmişti. Aradan geçen süre Arayış'ın bu konudaki kaygılarının ne denli gerçekçi olduğunu ortaya koydu. Buğday hasadının tamamlandığı ya da tamamlanmak üzere olduğu bölgelerden gelen haberler Ofisin bu yıl daha büyük tehlikelerle karşı karşıya kalabileceğini göstermektedir.

TMO İskenderun Bölge Müdürlüğü Çukurova'da 25 Haziran'a dek ancak 80 bin ton buğday alımı yapabilmiştir. Bu rakam Ofisin geçen yıl aynı bölgede altığı miktardan 147 bin ton eksiktir. TMO Diyarbakır Bölge Müdürlüğü de geçen yıl aynı döneme göre 32 bin ton daha az alım yapabilmiştir.

Bu rakamlar ivedi bazı önlemlerin alınmaması durumunda TMO'nun bu yıl, başarısız olduğu söylenen geçen yıla göre bile daha az alım yapabileceğini göstermektedir. Bu durumun sorumlusu kimdir?

Ticaret Bakanı Kemal Cantürk'ün zamansız demeçleri böyle bir durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Buğday alım kampanyasının hemen başında Ticaret Bakanın "un dışsatımına izin verileceğini" açıklaması tüccarı spekülasyon yapacak derecede özendirmiştir. Friedmancı görüşün "serbest piyasa ekonomisi" kuralına uygun olarak tüccarın buğday alımı öngörülmüşse, bunda başarıya ulaşılmış demektir. Ancak alım yapmamak yüzünden TMO'nun boş kalan depolarının üretici ve tüketiciye yükleyeceği faturayı da şimdiden hesaba katmak gerekir. Yarın ekmek fiyatlarının yaydan fırlayan ok gibi yükselmesi ve bir tahıl deposu olmakla övünen Türkiye'nin buğday ithal eden bir ülke haline gelmesi istenmiyorsa üreticiye prim verilerek TMO'nun alım yapmasını sağlamak gerekir. Yoksa her geçen gün TMO'nun kayıplar hanesine atılan bir çentik olmaktadır.

DİL DEVRİMİNİ KÖSTEKLEMEK İSTEYENLER

BİR kesim yazar ve politikacılar "Yaşayan Türkçe" adını verdikleri ve değerini çoktan yitirmiş Osmanlıca'nın sürdürülmesini isterler. Bunlar, Türk Dilini yabancı diller boyunduruğundan kurtarmak isteyen ve bu nedenle Türk Dil Kurumu'nu kuran Atatürk'ün Dil Devrimi'ne karşıdırlar, ama kendilerini Atatürkçü olarak tanıtırlar...

Geçen hafta Tercüman Gazetesi'nde "Milli Eğitimde Dil Çalışmaları" başlıklı bir yazı yayımlandı. Bu yazıda Milli Eğitim Bakanlığı'nda 4 kişilik "Türk Dili Çalışma Grubu" kurulduğu bildiriliyordu. Gazeteye göre Kurul'un "Türkçe'nin öğretilmesi, yaygınlaştırılması, geliştirilmesi" konularında hazırladığı raporda Milli Eğitim Temel Yasası'nın 10'uncu maddesinin değiştirilerek "Türk Dili Yüksek Kurulu" kurulması öneriliyormuş.

Sözkonusu gazetede bugün Türk Dili'ne kazandırılmış sözcüklerden birkaçının kullanılmaması isteniyor, örneğin "karşın", "saptamak", "gereksinme", "koşul", "etkin" ve benzeri sözcükler "yürürlükten kaldırılmalıdır" deniyor. Buradaki amaç, Türkçe köklerden Türk Dil kurallarına uygun olarak bilimsel yöntemlerle türetilen sözcükleri bir çırpıda silip atmak, Atatürk'ün dil devrimi için kurduğu ve vasiyetinde de malvarlığı bıraktığı Türk Dil Kurumu'nu kapattırmaktır.

Bugün Almanya'da "asansör", "lift", sözcükleri atılmış yerine Almanca "Der Fahrstuhl", "telefon" yerine "Der Fernsprecher", "televizyon" yerine "Der Fernsehapparat", "radyo" yerine "Der Rundfunk" türetilmiş, konuşulmaya başlanmıştır. Amerikalılar uzay yolculuğu için yeni yaptıkları aygıtlar, yeni yöntemler için onbinin üstünde yeni sözcük türetmişlerdir. Diller işte böyle gelişir, yeni sözcükler türetilir. Bugün artık Osmanlıca'yı yaşatmaya çalışmak, Mustafa Kemal Atatürk'ün 100'üncü doğum yılında, Türk Dil devrimini kösteklemeye çaba göstermekten başka bir şey değildir. ●

Atatürk: Yaşayan Türkçenin yaratıcısı

NÜKLEER SANTRAL VE ARAYIŞ

GEÇTİĞİMİZ hafta ülkemizin büyük gazetelerinden birinde yer alan habere göre, çok üst düzeyde yapılan görüşmeler sonucu nükleer santral yapımına karar alınmış bulunuyor. Habere göre kararın gerekçesi 2000 yılında ülkemizin elektrik gereksiniminin 200 milyar kilovat-saat'a ulaşacak olması, buna karşın öngörülen tüm hidroelektrik ve termik santralların toplam kapasitesinin 160 milyar kilovat-saat düzeyinde kalması.

ARAYIŞ'ın nükleer enerji politikasıyla ilgili görüşleri, enerji uzmanımızın kaleminden 23 Mayıs 1981 tarihli 14'üncü sayımızda sunulmuştu. Söz konusu yazıda, kökeni geçmiş yıllara inen yanılgılı programlarla Türkiye'nin nükleer enerji tuzağına itilmemesi görüşü savunuluyor, bin megavat güçte olması gereken ilk nükleer santralın 1995/1998 döneminde işletmeye girmesi öneriliyor, nükleer enerji projesinin yenilenmesi isteniyordu. ARAYIŞ'ın gösterdiği yol, basındaki habere göre çok üst düzeydeki değerlendirmelerde de benimsenmiş bulunuyor.

Türkiye'de nükleer enerji için 2000 yılı hedef alınarak çalışmalara girişilmesi tutarlı bir olgu. Ancak, söz konusu 14'üncü sayımızdan bir alıntıya burada yer vermekte yarar var.

"En erken 1985'de ihale edilecek böyle bir santral için modası geçmiş teknoloji alma tehlikesinden kaçınılmalı, yalnızca kapitalist bloka değil, sosyalist bloka da açık bir ihale üzerinde durulmalıdır. Ancak önümüzdeki dört-beş yıl içerisinde de konuyla ilgili planlama, politika saptama, nükleer hukuku belirleme, çıkarları koruyucu uluslararası ilişkiler oluşturma gibi sorunlar çözülmelidir."

Bir kez daha vurgulamak gerekirse, Türkiye'de ardı ardına çok sayıda nükleer santral kurmaktan kaçınılmalıdır. Ayrıca teknolojik gelişime uygun olarak, 2000 yıllarının başlangıcında uranyum yerine toryuma dayalı nükleer santrallarda nükleer enerji dönemi oluşturulmalıdır. •

"İŞSİZ GÜÇSÜZLER ESKİŞEHİR'E"

DEVLET Planlama Teşkilatının verdiği sayılara bakılırsa Türkiye'de her yıl 400 bine yakın insan, işgücü ordusuna katılıyor. Yine Devlet Planlama Teşkilatı'nın öngördüğü yatırım hızının gerçekleşmesi halinde bu insanlardan ancak 150 binine iş olanağı yaratma gücüne sahip Türkiye. Herhangi bir işte çalışma olanağı bulamayan 250 bin insan böylelikle, önceki yılların oluşturduğu işsiz yığınlarına karışmakta, bu yığın her geçen yıl biraz daha büyümektedir.

Devletin resmi kuruluşlarının verdiği rakamlar böylesine acı bir gerçeği ortaya koyarken, İstanbul Polisi Asayiş Şubesinin kentte bulunan "işsiz, güçsüz" insanları otobüslere bindirerek başka yerlere sürmesi anlaşılması güç bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Ülkenin çarpık sanayileşmesinin ve onunla atbaşı giden çarpık kentleşmenin kurbanları ne yapacaklardır? Şimdilik bulunan kolaycı çözüm bu yurttaşları Eskişehir'e göndererek orada yaşamağa zorlamaktır. Ama yeni gelenler, öteki kentlerde bulunan milyonlarca insan ne olacaktır? Bu "işsiz, güçsüz" insanların gönderildiği Eskişehir'de yaşayan "işsiz, güçsüzler" ne yapılacaktır?

Ocak 1981 tarihi itibariyle iş istemek için İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvuranların sayısı 903.277 kişidir. Daha da acısı çalışma çağındaki nüfusun yüzde 14'ünün işsiz olduğu bilinmektedir. İş ve İşçi Bulma Kurumuna bavşuran her 6 erkekten ancak birine iş bulunabilmektedir.

Kadın işçiler için durum biraz daha aydınlık görünmektedir. Çünkü görünüşe göre kuruma başvuran her iki kadından birine iş sağlanmaktadır. Başvuran kadınlar, kendilerine herhangi bir sosyal güvence sağlamayan tarım işlerini kabul ederlerse kendilerine daha kolayca iş bulunabilmektedir.

Dün İstanbul, bugün Eskişehir, ya yarın!

Devletin ortaya koyduğu bu rakamlar İstanbul Polisi Asayiş Şubesinin önünde daha "çok işinin" olduğunu gösteriyor.

Uygulanmakta olan Friedmancı ekonomi daha bir kaç yıl sürdürülürse bir gün yurttaşlardan İstanbul sınırlarında giriş belgesi istenecektir.

GÜNEY AVRUPA'DA İKİNCİ BİR GÜL MÜ?

FRANSA'DA sosyalistleri büyük bir çoğunlukla iktidara getiren seçimlerin ikinci turu yapılırken aynı gün İtalya'da yapılan bir başka seçim sessizce geçildi. Oysa Fransa'da olduğu gibi İtalya'da da önemli sayılacak bir gelişmeye işaret ediyordu bu seçimler.

Yaklaşık 9 milyon kişiyi ilgilendiren yerel yönetim seçimleri İtalya'da sosyalistlerin büyük bir ilerleme sağlaması ile sonuçlandı. 35 yıldan bu yana ilk kez Hristiyan Demokrat Parti üyesi olmayan bir Başbakana kavuşan İtalya'da yerel yönetim seçimleri bir ölçü olarak değerlendiriliyordu.

Bu seçimlerde Craxi'nin başında bulunduğu Sosyalist Parti bazı yörelerde 10 puana varan oy artışları sağladı. Seçim sonuçları konusunda düşüncesi sorulan Sosyalist Parti Birinci Sekreteri Craxi, "sayılar kendi kendine konuşuyor" diyordu. Konuşan bu sayıların ortaya koyduğu en önemli gerçek, Sosyalist Partisine katılan yeni oyların büyük bir çoğunlukla Hristiyan Demokrat Partisinden gelmesiydi.

"Bir gül de İtalya'dan

Sosyalist Partinin seçimlerden en kazançlı parti olarak çıkması, İtalyan Halkının artık Hristiyan Demokrat İktidarlara sırt çevirmeğe başladığını gösteriyor.

Seçim sonuçları, Fransa'dan sonra Güney Avrupa da ikinci gülün İtalya'da mı açacağı sorusunu bir çok kişinin kafasına yerleştirdi. ●

AVRUPA SOLDA KARARLI

Mitterrand ve Brand: Biri iktidara geldi, öbürü partisi içinde güçleniyor.

İSVEÇ'te otuz yıllık Sosyal Demokrat iktidarın düşmesi ve Batı Berlin'de Sosyal Demokrat Partinin yerel seçimleri yitirmesinden sonra, birçok çevrede nesnel verilerden çok duyguları yansıtan bir görüşün propagandası yapılmaya başlanmıştı. Bu propagandaya göre, Avrupa sağa kayıyordu ve Avrupa ülkelerindeki sol ağırlık artık önüne geçilmez bir biçimde yerini muhafazakar (tutucu) düşünceye bırakıyordu.

İngiltere'de aslında tükenişin başlangıcı olacağı belli olan Thatcher'in seçimleri kazanması sözünü ettiğimiz görüşün geçerliğini daha da güçlendirmişti bazı çevrelerde. Aslında burada iki yanlış vardı: Birincisi, konjektürel raslantıların tarihi bir genel eğilim olarak yorumlanması, ikincisi, Avrupa siyasal kültüründe var olan devlet müdahaleciliğinin, emekçi kitlelerin toplum içindeki kazanımlarının geri çevrilmiş olması gibi olguların içe sindirilemediği gözden uzak tutulmasıydı.

Avrupa'nın sağa kaydığı yolundaki görüşlerin yanlışlığı şimdi daha iyi anlaşılıyor. Avrupa'nın toplumsal dokusuna ve siyasal kültürüne ters düşen Amerikan ekonomi politiği Friedmancılık, ele geçirdiği tek kalesi İngiltere'de iflas etti. İngiliz İşçi Partisi bir yandan iktidarın tartışılmaz seçeneği olurken, öte yandan kendi içinde de demokratik sol doğrultuda gelişimini sürdürüyor. Fransa'da görülmemiş bir çoğunlukla seçilen sosyalist başkan ülkesinin yazgısını yedi yıl elinde bulunduracak. İtalya'da Sosyalist Parti büyük bir gelişme gösterirken, Hrıstiyan Demokratların oy oranlarındaki düşüş sürüyor. İspanya'da birbirini kovalayan sağ darbe girişimleri demokrat güçlerce başarı-

sızlığa uğratılıyor. Hollanda'da sağ koalisyon son seçimlerden yenik çıktı. Batı Almanya'da SPD içinde sol kanat sesini daha çok duyurmaya başlarken, gittikçe sola kayan Brandt yeniden günün adamı oldu.

Aslında tüm bu gelişmeleri "Avrupa sola kayıyor"-dan çok, Avrupa halkı siyasal ve kültürel kalıtına sahip çıkıyor biçiminde yorumlamak daha doğru olur. Aslında, Avrupa'da hükümetler değişse de, Thatcher'in geri tepen deneyi dışında, devletçi ve demokrat siyasal dokunun özüne dokunulmuyor. Örneğin, İsveç'te "sağ" seçimleri kazandı, ama Sosyal Demokratların toplumca kabul edilmiş politikalarını değiştirmedi. Yani, Avrupa'da demokratik sol toplum içindeki siyasi ağırlığını hep koruyor. Çünkü, Avrupa siyasi tarihi hep kişi hakları, sosyal güvenlık, devletçilik ilkeleri doğrultusunda ilerliyor. Şimdi görülen, solun siyasal ağırlığının yeniden ve daha güçlü bir biçimde iktidar erki ile bütünleşmesidir. •

TURİSTİK AFİŞLERİN GERİSİNDEKİ FAS

RESMİ açıklamalara göre 66, muhalefet çevrelerine göre 200'den çok ölü. Önceki hafta Fas'ta meydana gelen olayların iki tarafa göre bilançosu bu. Olayların başında, Fas sosyalistlerine yakınlığı ile bilinen Demokratiş İş Konfederasyonu'nun 24 saatlik genel grev çağrısı var. Temel besin maddelerinin fiyatlarındaki artışı protesto amacıyla düzenlenen genel grev özellikle kentsel yörelerde büyük ölçüde desteklenirken, güvenlik güçleri ile yer yer çatışmalar başlıyordu.

1965 de Millet Meclisinin feshine yol açan olaylardan bu yana böyle çatışmalara sahne olmayan Fas'ta şimdi ne oluyordu? 1965'de olduğu gibi önceki hafta meydana gelen olayların ardında da aynı neden var: Fas'ın içinde bulunduğu ekonomik bunalım. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik zorluklar özellikle kentler çevresinde giderek büyüyen gecekondu halkının yaşamını çekilmez hale getiriyordu. Geçtiğimiz yıllarda meydana gelen büyük kuraklık kırsal yörelerde oturan halkı kentlere göçe zorlamış ve yoksulluk sınırında yaşayan gecekondu kuşaklarının giderek büyümesine yol açmıştı. Dünya Bankasının verdiği rakamlara göre ülkede yaşayan 20 milyon kişinin 7 milyonu "sefalet" çizgisinin altında bir yaşam düzeyine sahipti.

Sahra anlaşmazlığı dolayısıyla 1975 yılında düzenlediği 'Yeşil Yürüyüş" den buyana İkinci Hasan'ın halk arasındaki saygınlığının belli ölçüde yükseldiği bazı gözlemcilerce öne sürülüyordu. Bu arada siyasal yaşam ve iletişim konularında belli bir serbestlik sağlanmıştı.

Fas'ta meydana gelen olaylar Kral İkinci Hasan'ın Nairobi de yapılacak Afrika Birliği Örgütü Toplantısına katılmayı resmen açıkladığı günlere rastladı. Bu karar Fas'ın Sahra dolayısıyla Libya ile arasında oluşan anlaşmazlığın çözümünde olumlu bir adım olarak değerlendirilmişti.

Ancak iç ve dış politikadaki bu girişimler, ekonomik alanda halk yararına dönüşümlerin gerçekleştirilmemesi nedeniyle yoksul halk kitlelerindeki hoşnutsuzluğun yaygınlaşmasına yol açdı. Bu olaylar, Fas'ın turistik afişlerin gerisindeki yoksul insanlarını sahneye çıkarıyordu. •

KÖRFEZ STRATEJİSİ

AMERİKAN dış politikası, bir bakıma, çeşitli Başkanların isimleriyle anılan "Doktrinler"le yürütülmüştür. Meşhur Monreo Doktrini yanısıra ülkemizi de çok yakından ilgilendiren Truman ve Eisonhower Doktrinleri bunların başlıcalarıdır. 1970'lerde ise Nixon Doktrini dünya kamuoyunca uzun süre tartışılmıştı.

Dünya henüz bir Reagen Doktrinini öğrenmek şanssızlığına uğramadığı için, son Amerikan Doktrini, Carter Doktrinidir. Carter, Doktrinini ABD Kongresinde şöyle açıklamıştı:

"Basra Körfezini herhangi bir dış gücün denetimi altına almaya çalışması, ABD'nin yaşamsal çıkarlarına karşı girişilmiş bir saldırı olarak kabul edilecektir. Böyle bir girişime, silahlı güç de dahil olmak üzere, her şey kullanılarak karşı çıkılacaktır."

ABD içinde ve dışında üzerinde hemen hiç durulmadan ana varsayımları ile sonuçları açısından kabul edilen

Dünya henüz bir Reagan doktrini öğrenmek şanssızlığına uğramadı.

Carter Doktrini, şimdi, ABD'de tartışılıyor. Carter Doktrini açıklandığı sırada Başkan'ın danışmanlığını yapan David D. Newsom, Doktrini oluşturan cümlelerin Carter'in

yaptığı konuşmaya son anda ve tartışma olanağı bulunmadığından, zaman baskısı altında konulduğunu söylüyor. Newsom, bu Doktrinin eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirilmesi için de konu üzerinde ulusal tartışma açılması gerektiğini de sözlerine ekliyor.

Körfeze ilişkin sorunların, politika seçeneklerinin ve sonuçlarının dikkate alınmadan, önemli sorunlar yaratabilecek bir doktrinin ilanını yanlış bulan Newsom, bu konuda Körfez ülkelerine danışılmadığını da açıklıyor. Bu arada, Newsom, ABD'nin üstlendiği askeri yükümlülükleri yerine getirebilecek güce sahip olduğu konusunda da kaygıları olduğunu gizlemiyor.

Bütün bunlardan şu anlaşılıyor: ABD Başkanı Carter, iyice düşünmeden ve ilgili ülkelere danışmadan hazırlanan konuşmasına, son anda aceleyle giren birkaç cümle ile bir "Doktrin" sahibi olmuştur. ABD hapşırınca nezle olan birçok ülke de Carter "Doktrini"ni ciddiye almış, gökten yere inmiş bir yeni yaşam gereği olarak kabul etmişlerdir. Bu "Doktrin"i çeşitli açılardan eleştirenlere ise, "kötü niyet" atfedilmiş, en ağır suçlamalar yöneltilmiştir.

Dereyi görmeden paçayı sıvayanlar, korkarız şimdi Carter'in danışmanı Newsom'u "Batı düşmanlığı" ile suçlayacaklardır. Yapılması gereken, bu ülkelerin "Amerikan Doktrinleri"nden çok, kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarına göre görüş oluşturmalarıdır. Böylece bu tür tatsız sürprizlerle karşılaşmak talihsizliğine de uğramamış olurlar. ●

YENİ MADEN YASASI GÜNDEMDE

DEVLETÇE İşletilecek Madenlerle İlgili 2172 sayılı Yasa'nın çıkarıldığı Ekim 1978'den bu yana, en çok tartışılan konuların başında maden işletmeciliği yer almıştır. Ülke ekonomisinin güçlendirilmesi ve halkın çıkarlarının korunması, toplumun malı olan maden yataklarının çarçur edilmemesi için, Anayasa'nın 130'uncu maddesi uyarınca çıkarılan ve Anayasa Mahkemesi tarafından da onaylanmış 2172 sayılı yasa uyarınca linyit alanları, boraks yatakları, demir yatakları devlet eline alınmıştır. Ancak, ülke ekonomisinin devlet elinde, sosyal adalete uygun biçimde güçlenmesini istemeyen çevreler, yapılan işlemi karalamaya çalışmışlar, çözüm olarak da karşı hücuma geçerek, özel sektör ve yabancı sermaye elinde bir maden işletmeciliğini savlamışlardır. Oysa, özel sektör maden işletmeciliği yatakların kötü kullanılması, yabancı sermaye ise madencilikte "sömürü" demektir.

Friedman ekonomisinin baş mimarı, sermaye örgütünün temsilciliğini yaptığı günlerde ve 26 Nisan 1979 tarihinde İstanbul Intercontinental Otel'de yapılan seminerde, "madenlerin işletilmesiyle ilgili o meşhur kanunun tersine çevrilmesi lâzım. Yani gelecek bir iktidar bunu muhakkak tersine çevirmelidir" diyordu.

Şimdi 1981 Programı içerşinde genel nitelikleri açıklanan biçimde, '6309 sayılı Maden Kanunun sadeleştirilmesi ve günün Friedmancı koşullarına uydurulması, 2172 sayılı Madenlerin Devletleştirilmesi Yasası'nın ortadan kaldırılması amaçlarıyla, madenciliği geniş ölçüde yabancı sermayeye açacak yeni bir düzen üzerinde duruluyor" ve hazırlanmış tasarı Bakanlar Kurulu'nun gündeminde tartışılıyor.

Yeraltı maden zenginliklerinin özel sektöre ve yabancı sermayeye açılması gibi konuda acele etmemek, yeni Anayasa'nın çıkmasını beklemek, maden yasasında yapılacak küçük değişiklikleri en azından kurucu meclise, köklü değişiklikleri ise demokratik biçimde oluşacak ilk meclise bırakmak tutarlı yol almaz mı? ●

YURTLAR TURİZME AÇILABİLİR

BİLDİRİLDİĞİNE göre Yurtkur Yurtları 15 Temmuz'da yaz dinlencesi nedeniyle kapanıyor. Yurtlarda kalan öğrencilerin kaydı siliniyor. Programları yaz boyu sürecek öğrenciler için de nöbetçi yurtlar bırakılıyor.

1978 ve 1979 yıllarındaki tüzük ve yönetmelik değişiklerinden sonra öğrenciler yurtlara bir dönem için alınıyor, dönem sonunda kaydı siliniyor, izleyen yıl için öncelik genelde yükseköğretime yeni başlamış öğrencide olmak üzere bu işlemler yineleniyordu.

Böylelikle yurtlar kente yeni gelmiş öğrenci için uyum merkezleri oluyordu.

Yurtların yaz dönemlerinde kapatılma gerekçeleri yönetmelik yönetim kurulu kararı ve uygulama iki ana esasta yansımıştır. Yurtlar, o dönemlerde hem onarılacak, bakımı yapılacak, eksiklikleri giderilecek, hem de olanakların elverdiği ölçüde iç ve dış turizme açık tutulacaktı.

Yurtkur'un eğitim ve işletmecilikte sürekli kendini yenilemiş personeli öyle bir hizmeti de üretebilir. Üstelik deneyimsiz de değildir, bu alanda. En sıkışık olduğu dönemlerde bile asıl görevini gözardı etmeden sporcuları, gençleri, öğretmenleri, öğrencileri, avukatları konuk etmiş, onları ağırlamıştır. Yurtkur'un yapabileceği turizm hizmeti üniversitelere dönük olabilir kural olarak. Onun yanında da gene asıl işlevini gözardı etmeyecek biçimde kongre turizminde görev alabilir. Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Diyarbakır, Elazığ, Trabzon, Erzurum yurtları öteki yükseköğretim kurumlarıyla birlikte düşünüldüğünde ulusal ve hatta uluslararası kongreler için uygun ortamların yaratılabileceği alanlardır.

O alanlarda yüzlerce kişinin temel gereksinimleri karşılandığı gibi ortak çalışma olanakları da bulunabilir. Yaz dönemi için kapatılan yurtlardan turizme katkı beklenmektedir. ●

KURUCU MECLİSTEN DANIŞMA MECLİSİNE

AHMET ERDOĞDU

- **1960'da Kurulan Temsilciler Meclisi ile, 1981'de kurulan Danışma Meclisi arasında gerek seçim, gerekse işleyiş, görev ve yetkiler bakımından büyük ayrılıklar vardır.**

- **1960'da toplumun çeşitli kesimlerinin temsil olanakları aranırken, bu kez yukardan aşağı bir atama sistemi yeğlenmiştir.**

20 yıl aradan sonra Türkiye ikinci kez Anayasa yapma çalışması ile karşı karşıya. Bundan 20 yıl önce, 16 Aralık 1960 günü kabul edilen 157 sayılı Yasa ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk kez bir "Kurucu Meclis" oluşturuyordu. 27 Mayıs Devriminden sonra ülke yönetimini eline alan Milli Birlik Komitesini oluşturan 23 kişinin imzasını taşıyan bu yasa ile ortaya çıkan kurucu Meclis iki ana bölümden oluşuyordu. Bir yanda 27 Mayıs Devriminin öncü asker kadrolarından oluşan Milli Birlik Komitesi, öte yandan toplumun çeşitli kesimlerini yansıtan bir "Temsilciler Meclisi".

30 Haziran 1981 günlü Resmi Gazetede yayınlanan 2485 Sayılı Yasa ile genel çerçevesi oluşturulan Anayasayı hazırlamakla görevi yeni kurul da özünde bir "Kurucu Meclis" adını taşımakla birlikte durum 27 Mayıs'tan oldukça değişiktir.

1960 MECLİSİ VE TEMSİL

1960 yılının son günlerinde yayınlanan ve 1961 Anayasasını hazırlayan Kurucu Meclis yukarda da belirtildiği gibi aslında iki ayrı bölümden oluşuyordu. Temsilciler Meclisi adı verilen ve asıl çalışmaları yürüten kurul şimdikine göre oldukça değişik bir düzenleme ile ortaya çıkarılmıştı. Temsilciler Meclisi, Devlet Başkanı ve Milli Birlik Komitesince seçilecek kişilerle, Bakanlar Kurulu Üyeleri, iller, Siyasal Partiler, barolar, basın, Eski Muharipler Birliği, esnaf, tarım, gençlik ve öğretmen kuruluşları, işçi sendikaları, odalar, üniversiteler, yargı organları temsilcilerinden oluşmuştu.

Görüldüğü gibi Temsilciler Meclisinin oluşturulmasında, tartışma götürür bir seçim yapılmakla birlikte, toplumun ana kesimlerinin temsiline ağırlık verilmişti.

Temsilciler Meclisine gelecek üyelerin seçilme yöntemleri 16 Aralık 1960 günü yayınlanan 158 Sayılı Yasa ile belirlenmişti. Nitelikleri bu yasa ile belirlenen kişiler arasından Devlet Başkanı 10, Milli Birlik Komitesi üyeleri de 18 kontenjana sahipti. Çıkaracakları temsilci sayısı nüfus yoğunluğuna göre belirlenen illerde seçim için de şu yolla başvurulmuştu. İlçelerde Yüksek dereceli yargıcın başkanlığında "İlçe Delege Seçme Kurulu" oluşturulmuştu. İl düzeyinde ise yine en kıdemli yargıcın başkanlığında, "İl Temsilci Seçme Kurulu" seçilmişti. İlçelerde "İlçe Delege Seçme Kurullarınca" seçilen delegeler İl Temsilci Seçme Kurullarına katılmış ve böylece tüm illerin kendilerine ayrılan sayıda temsilci seçmeleri sağlanmıştı.

Yasada belirtilen öteki kurum ve kuruluşların temsilcileri de çeşitli yöntemlerle belirlenmiş ve böylece Temsilciler Meclisi ortaya çıkmıştı.

1960 MECLİSİNİN GÖREVLERİ

1960 Kurucu Meclisinin başta gelen görevi, daha sonra halkoyuna sunulacak olan Anayasayı görüşüp kabul etmek ve seçim yasasını yapmaktı. Bunun yanında Kurucu Meclis Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapacağı yasama ve öteki görevleri yerine getirmek görev ve yetkilerini de yüklenmişti. Bu süreç sonucunda hazırlanan Anayasa halkoyuna sunularak kabul edilmişti.

YA 1981 MECLİSİ

"Kurucu Meclis, Milli Güvenlik Konseyi ile, kuruluş, görev ve yetkileri bu kanunda belirtilen Danışma Meclisinden oluşur".

30 Haziran 1981 günlü Resmi Gazetede yayınlanan 2485 Sayılı "Kurucu Meclis Hakkında Yasa"nın birinci maddesi Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin tanıdığı bu ikinci Kurucu Meclisi böyle tanımlıyordu.

Yeni "Kurucu Meclisin" yapısı 1960 Kurucu Meclisinin dokusuna biçimsel yönden benzemektedir. 1960 Kurucu Meclisi, Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisinden oluşurken, 1981 Kurucu Meclisinden Güvenlik Konseyi ile bir "Danışma Meclisinden" oluşmaktadır. Milli Güvenlik konseyi ayrıca Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosunun görev ve yetkilerini de yüklenmektedir.

Bu karşılaştırmadan da anlaşılacağı gibi 1960'daki Temsilciler Meclisinin yerini burada "Danışma Meclisi" almaktadır. Bu yeni kurula "Danışma Meclisi" adının verilmesi bu kurulun yetkileri kadar, oluşturulmasında kullanılan yöntemin değişik olmasından kaynaklanmaktadır.

Yasaya göre Danışma Meclisinin üye sayısı 160 olacaktır. Bunların 40'ı Milli Güvenlik Konseyince seçilecektir. Geri kalan 120 kişi ise her ilin önereceği adaylar arasından yine Milli Güvenlik Konseyince saptanacaktır.

Danışma Meclisi üyeliği için illerden aday gösterme yöntemi de 1961'deki uygulamadan ayrı düşünülmüştür. Bu kez Danışma Meclisi üyeliği için Yargıcın başkanlığında bir kuruldan geçen seçim düzeni uygun görülmemiştir. Yasada gösterilen ni-

telikteki kişiler bulundukları ilin valiliklerine bir dilekçe ile başvuracaklardır. Vali, bu dilekçe sahiplerinin kişilikleri üzerine bir "inceleme" yaptıracak ve uygun gördüğü kişiler arasından o ilin Danışma Meclisine göndereceği üye sayısının üç katı kadar adayı Milli Güvenlik Konseyine önerecektir. Milli Güvenlik Konseyi de bu adlar arasından Danışma Meclisi üyelerini saptayacaktır.

2485 Sayılı yasaya her ilden Danışma Meclisine seçilecek üye sayısını gösteren bir cetvel eklenmiştir.

Bu durumda ortaya bir sorun çıkmaktadır. Herhangi bir ilde adaylık için başvuranların sayısı yasada gösterilen sayının üç katını geçiyorsa, Valiler geri kalan adaylar hakkında ne gibi bir işlem yapacaktır? Görünürde bu durum Valinin değerlendirmesine kalmaktadır. Ayrıca dileyenler Danışma Meclisi üyeliği için doğrudan Milli Güvenlik Konseyine başvurabilecekler.

1981 MECLİSİ NE YAPACAK

Yeni Kurucu Meclisin görevleri kısaca şunlar: Anayasa'yı ve Anayasa'nın halkoyuna sunuluş yasasını hazırlamak, Siyasal Partiler Yasası ile Seçim Yasası'nı yapmak. Ayrıca bu Meclis, Türkiye Büyük Millet Meclisi yeniden kurulup göreve başlayıncaya değin yasa koyma, değiştirme ve kaldırma gibi yasama işlevlerini de yürütebilecek.

BİR ÖTEKİ FARK

Öte yandan 1960 ve 1981 Kurucu Meclisleri arasında zamanlama bakımından da bir ayrım olduğu görülmektedir. 1960 yılındaki 157 Sayılı Yasa yapılacak halkoylamasının olumsuz sonuçlanması durumunda ne yapılacağını belirtilmekteydi. Böyle bir durumda "genel seçimle" yeni bir Kurucu Meclis kurulması öngörülüyordu. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisinin en geç 29 Ekim 1961'de toplanması koşulu da getirilerek demokrasiye geçiş konusunda kesin bir tarih veriliyordu.

1981 Kurucu Meclisinin toplanması ve çalışma takvimi konusunda her tür zamanlama bu kez Milli Güvenlik Konseyine bırakılmaktadır. •

BU "KARA LEKE"NİN FATURASINI KİM ÖDEYECEK

MEHMET ERDÜL

- ICFTU Genel Sekreteri Otto Kersten Türkiye'de "temel işçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığını" savunuyordu. Hiçbir sendika yöneticisi bu sonuca katkıda bulunamazdı... Şide, ya Bakan kalmalı, ya da sendikacılığı seçmeliydi.
- Aralık 1980'de İbrahim Denizcier ICFTU'nun eleştirisini Türk-İş Yönetim Kurulu'na götüreceğine söz verdi. Aynı günlerde, Türk-İş'te Şide aleyhine kampanya başlatıldı. Şide, "karar alın, genel sekreter kalayım" deyince, "küsler öpüştü, kavga bitti"...

Otto Kersten

ULUSLARARASI Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ICFTU İcra Kurulu TÜRK-İŞ'in üyeliğinin 15 Ağustos'tan itibaren askıya alınmasını kararlaştırdı.

ICFTU'nun ve kuruluşun Genel Sekreteri Otto KERSTEN'in bu yöndeki görüşü yeni değil. Daha 12 Eylül'ü izleyen ilk haftalar içinde Türkiye'ye çekilen telgraflarda bu tutum belirtiliyordu.

Kersten Türkiye'de sürdürdüğü ilişkilerinde "İşçi hak ve özgürlükleri ile demokrasinin geleceği konusunda derin kaygı duyduklarını" bildiriyor, bu konularda "Türkiye'nin uluslararası sözleşmelerle üslendiği yükümlülüklere, özellikle Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 sayılı sözleşmesine saygılı davranılmasını" istiyordu.

Kersten için sorun bir ilke sorunuydu...

1973'de TÜRK-İŞ 9'uncu Genel Kurul'unda söz almış, "Sendika hak ve özgürlüklerini kısıtlamaya yönelik girişimlerin durdurulmasını" istemişti.

Özgür sendikacılığın önde gelen ilkesine göre, "İşçi örgütlerinin bağımsızlığı korunmalı"ydı. Hükümet "denetiminde" sendikacılığın ICFTU ilkeleriyle bağdaşması olanaksızdı. Üstelik ICFTU üyesi, İtalyan, Hollanda ve İskandinav ülkeleri sendikaları, "Türkiye'deki sendikacılığın geleceği karşısında sessiz kaldığı" gerekçesiyle TÜRK-İŞ'in üyeliğinin askıya alınmasını istiyorlardı.

Nitekim Yunanistan'da 1967 asken darbesi sonrası, Yunan İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun ICFTU ile ilişkisi derhal kesilmişti.

YA HÜKÜMET YA SENDİKA

Kersten'e göre, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Sadık ŞİDE'nin Hükümette Bakan olarak görev alması, Hükümet "denetiminde" sendikacılık anlamını taşıyor ve bu durum ICFTU ilkeleriyle bağdaşmıyordu.

Kersten Türkiye'deki yetkililerle yaptığı görüşmelerde "Serbest toplu pazarlık düzeninin yeniden kurulması gerekliliğini" vurguluyordu. Kersten'e göre "Türkiye'de alınan önlemlerle temel işçi hak ve özgürlükleri sınırlandırılıyor; işçi örgütlerinin çalışmaları kısıtlanıyordu. Bir sendika yöneticisinin bu önlemlere katkısı olamazdı..."

Şide ya Genel Sekreter kalmalı, ya da Bakanlığı seçmeliydi...

SSK YASASI DEĞİŞİKLİĞİ VE YENİ BOYUTLAR

TÜRK-İŞ Genel Başkanı İbrahim DENİZCİER, ICFTU İcra Kurulu'nda görev alan ilk Türk işçi temsilcisiydi. Aynı günlerde de Brüksel'de yapılacak ICFTU İcra Kurulu toplantısına katılıyordu. Toplantıda özellikle İtalyan, Hollanda ve İskandinav ülkelerinin işçi temsilcileri, TÜRK-İŞ'in tavrını eleştiriyorlar ve Denizcier'den "en kısa sürede önlem alınmasını" istiyorlardı.

Bu üyeler, benzer olaylarda ICFTU'nun tutumunu hatırlatarak "çifte standard" uygulama girişiminden vazgeçilmesini istediler. Yunanistan ve bazı Güney Amerika ülkelerine yapılan, aynen Türkiye'ye de uygulanmalıydı...

Denizcier süre istedi. Konuyu TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'na götürecekti. Süre verildi.

Ancak, aynı günlerde SSK Yasası'nda yapılan değişiklikler TÜRK-İŞ ile ICFTU arasındaki ilişkilere yeni bir boyut getiriyordu. İşçi kesiminde büyük eleştirilere yol açan SSK Yasası değişikliğinin altında da Sosyal Güvenlik Bakanı olarak, TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Sadık Şide'nin imzası vardı... Bu, Şide aleyhine geniş bir kampanya başlattı...

"KARAR ALIN BAKANLIKTAN ÇEKİLEYİM..."

Şide aleyhine sürdürülen kampanyanın ilginç yönü, bu hareketin önderliğini TÜRK-İŞ Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir'ir yapmasıydı. Özdemir, 506 sayılı Yasa değişikliğini ele alarak Şide'ye yükleniyor, "Hükümetin işçi haklarından geri gidişi getiren tüm kararlarının sorumlusu bize göre Sayın Şide'dir." diyordu.

Yönetim Kurulu nun bazı üyeleri ise, Şide'nin Bakan olurken "İşçi haklarına halel getiren bir uygulama olursa istifa ederim." diye söz verdiğini açıklıyor, Bakanı "Sözünü tutmaya", istifa etmeye davet ediyorlardı.

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu toplantısına katılan Kersten, ICFTU ilkelerini yineliyor, "...bu soruna çözüm bulacak sizlersiniz ve bulmalısınız. Böyle bir ortamda Bakanlık ile Genel Sekreterlik görevi bağdaşmaz." diyordu.

Kersten'e göre Şide için akılcı seçim Türk-İş Genel Sekreterliği olabilirdi, ancak, "koşullar Bakan olarak kalmayı gerektiriyorsa, bu da sağlanabilirdi... Yönetim Kurulu Şide'ye Bakanığı süresince mazeret izni verir, genel sekreterlik görevi, İcra Kurulu'nun bir başka yöneticisi tarafından sürdürülür, sorun çözülebilirdi..."

Şide akılcı seçimde Kersten'le birleşti... Seçim yapmaya zorlanırsa, Genel Sekreterliği seçebilirdi. Ancak mazeret izni formülüne kesinlikle karşıydı. Kaldı ki, Türk-İş Ana Tüzüğünde buna olanak verecek bir hüküm de yoktu.

"BARIŞTIK, TAMAM MI?"

Ne var ki, Şide'nin Bakanlık ile Genel Sekreterlik arasındaki tercihini "Genel Sekreterlik yönünde kullanma eğilimi" TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu'nu karıştırdı. Şide'nin durumu ve ICFTU ile ilişkiler, TÜRK-İŞ'in gelecekteki Başkanlık ve Genel Sekreterlik hesaplarının yapıldığı bir sahne haline getiriliyordu.

Yönetim Kurulu, "İşçi sorunlarının çözümünün zamana bırakılması" eğiliminin güç kazandığını açıklıyor, "Şide'yi savunuyor" ve "iki görevin birlikte sürdürülmesinde hiçbir

80 MİLYON ÜYELİ İŞÇİ ÖRGÜTÜ: ICFTU

"Hür ülkeler işçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını korumak ve geliştirmek yoluyla 'HÜR VE BAĞIMSIZ SENDİKACILIĞA' güç kazandırmak" *amacıyla kuruldu ICFTU...*

Dünya işçilerini tek örgütte toplama amacına yönelik çalışmalar sonucu, İkinci Dünya Savaşı sonrası, 1945'de Sosyalist ve Kapitalist Ülke Sendikaları bir araya gelerek "Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu"*nu oluşturuyorlardı.*

4 yıl süren bu beraberlik, "Marshall Planı" uygulamasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar sonucu sarsılıyordu. Avrupa Sendikaları, Marshall Planı ile "savaş sonrası yıkıntının giderilmesini" *isterken, Sosyalist Sendikalar uygulanmak istenen plana karşı çıkıyorlardı. Bunun yanında Sosyalist Sendikalar,* "İşkolu düzeyinde örgütlenen uluslararası işkolu federasyonlarının bağımsız örgüt statüsünde olmasını" *da istemiyorlardı. Liberal geleneğe sahip sendikalar ise, "toplu pazarlık hakkına olanak tanımadığı ve grev hakkını kısıtladığı" gerekçeleriyle sosyalist sistemi eleştiriyordu. Tartışma kısa sürede sistem çatışmasına dönüşüyor ve 53 ülkeden 70 sendika* "Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu"*ndan ayrılarak, 1949'da Londra'da* "Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu"*nu kuruyordu.*

1949'da ICFTU'nun 50 milyon olan üye sayısı, Kasım 1980'de Madrid'te toplanan 12'inci Genel Kurul raporuna göre 80 milyonu aşıyor, 92 ülkeye ait konfederasyon düzeyinde 126 örgüt ICFTU içinde biraraya geliyordu.

Birleşmiş Milletler ve Birleşmiş Milletlere bağlı tüm uzmanlık kuruluşlarıyla (UNESCO, İLO, FAO, WHO, vb.) bağı olan ve oy kullanmaksızın tüm çalışmalara katılma hakkına sahip olan ICFTU'nun Avrupa Kıtasındaki üyeleri; aynı zamanda, 1973 Şubat'ında kurulan "Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu" *(ETUC) içinde yer almaktadır. ETUC* "Birleşik Avrupa" *düşüncesinin bir ürünüdür ve Avrupa Ülkelerinin sosyal demokrat sendikaları yanında sosyalist sendikalarını da yapısında toplamaktadır. Tüm totaliter rejimlere karşı olan ICFTU'nun ise genelde liberal ılımlı bir politika izlediği biliniyor.*

1952 yılında kurulan TÜRK-İŞ, aynı yıl ICFTU üyeliği için başvuruda bulundu. 1952-1960 Demokrat Parti iktidar döneminde yönetimin engellemesi nedeniyle üyeliği gerçekleşmedi. Ancak 27 Mayıs devriminden sonra iki kuruluş arasındaki ilişkiler gelişmeye başladı ve sonunda TÜRK-İŞ'in "Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu"*na üyeliği kabul edildi.*

sakınca'' görmüyordu.

''Karar alın Bakanlıktan çekileyim'' diyen Şide, ''küs olduğu'' kişilerle ''kucaklaşıp öpüşüyor'', ve ekliyordu: ''Barıştık, tamam mı?''

''KARA LEKE''

Türkiye'de ''küsler öpüşerek barışırken'' ICFTU da, TÜRK-İŞ'in üyeliğini askıya alıyordu. Kersten ''...Sadık Şide'nin durumu tüzüğümüze aykırıdır. Türk-İş'teki görevi ile Sosyal Güvenlik Bakanlığı aynı zamanda yapılamaz. Bu yüzden Sadık Şide'nin de ICFTU ile ilişkilerini kesiyoruz...'' diyordu.

ICFTU ile yalnızca Türk-İş'in mi ilişkisi askıya alınacaktı? Bazı gözlemcilere göre, Türk-İş'e bağlı sendikaların durumu da tartışmalıydı.

İbrahim Denircier

Çünkü, ICFTU işçi kuruluşlarını konfederasyon düzeyinde örgütlerken, tekstil, gıda, inşaat, tarım gibi işkollarında kurulu sendikalar da uluslararası düzeyde İşkolu Federasyonları'nda bir araya geliyorlardı. Bu örgütle ICFTU omuz omuza çalışıyorlardı. Türk-İş'in üyeliğinin askıya alınması, Türk-İş üyesi örgütlerin de aynı davranışla karşılaşmasına yol açabilirdi.

Denizcier ''Avrupalı bazı sözde dostlarımızın ön yargılı ve tek yönlü bilgilerle ICFTU'yu etkilediğini'' söyleyerek, ''Türk-İş ve ülkemiz aleyhine planlı bir karar alındığını'' ve bu kararın ''ICFTU tarihine kara bir leke olarak geçeceğini'' öne sürüyordu. Denizcier alınan bu karar üzerine 2 aya yakın bir zamandır sürdürdüğü Avrupa gezisini de yarıda keserek Türkiye'ye dönmeye karar veriyordu.

Genel Sekreter Şide konuşmaktan çekinirken, Türk-İş Genel Başkan Vekili Şevket Yılmaz alınan kararla ilgili olarak ''konunun Türk-İş için bir kayıp olmadığını'' söyleyebiliyordu.

21 yıllık bir aradan sonra Türk işçileri gene yalnızlığa itilme yolunda...

Bakalım bu ''kara leke''nin faturasını ne zaman, kim ödeyecek? •

TEPKİDEN ÖNCE DÜŞÜNMEK GEREK

''ICFTU İcra Kurulunca alınan karar değerlendirilmeğe bile değmez. Biz onlara değil, onlar bize muhtaçtır''. Türk-İş'in ICFTU üyeliğinin askıya alınma kararı karşısında Sadık Şide'nin bu tepkisi ne derece geçerlidir? Bu kararı ''Avrupalı bazı sözde dostlarımızın ön yargılı ve tek taraflı bilgilerinin'' etkisiyle alınmış bir karar olarak değerlendirmek doğru mudur?

Bunların yanıtını öğrenebilmek için ICFTU'nun yapısına ve ne istediğine bakmak gerekir. ICFTU bir işçi kuruluşudur. İşçi hak ve özgürlüklerini savunmasından dah doğal ne olabilir? ICFTU'ya göre, Türkiye'de işçi haklarında bir ''gerileme'' söz konusudur. Demokratik düzene henüz geçilmiş de değildir. Durum böyleyken bu gelişmelerde Türk-İş Genel Sekreterinin bir bakan olarak sorumluluk alması ICFTU ilkelerine ters düşmektedir.

Türk-İş'in üyeliğinin askıya alınması kolayca geçiştirilebilecek bir durum değildir. Soruna iki yanlı bakılmalıdır. Bu kararla Türk işçilerinin uluslararası düzeyde yalnız kalmasına doğru bir adım atılmıştır. Bu kararı küçümsememek gerekir. ICFTU yalnızca bir işçi kuruluşu olarak önem taşımamaktadır. Başta Birleşmiş Milletler Örgütü ve uzmanlık kuruluşları olmak üzere, birçok öteki uluslararası kuruluş çalışmalarına da katkıda bulunmaktadır. Avrupa Parlamentosunun sosyal demokrat üyelerinin hemen tamamı ile el eledir ICFTU...

Bu açıdan, sorunu yalnızca Türk-İş'in ''yalnız kalması sorunu'' olarak görmek, hele bundan yarar ummak hatalıdır. Bu gelişme giderek Türkiye'nin yalnız kalmasına, demokratik dünyadan bir adım daha uzaklaşmasına neden olacak bir gelişmedir. Bir ülkenin uluslararası toplumda yalnız kalması çeşitli kuruluşlardaki etkenliğinin yitirilmesiyle başlar.

ICFTU'nun ilkeleriyle bağdaşmaz gördüğü bir durum karşısında aldığı kararı, yalnız kalmanın oluşturabileceği kompleksle gereksiz tepkilere yol açmamalıdır. Tepkiden önce bu kuruluşların gerçekten ne istediğine bakılmalıdır. Türk işçisi de, Türk sendikacısı da ICFTU'yu 1952'den beri tanımaktadır. ICFTU ilkelerinin yüceliğini savunan hep Türk-İş olmuştur. ICFTU aynı ilkelerini bugün de savunduğuna göre Türk-İş'in dönüp biraz da kendine bakması yerinde olmaz mı?

İKİ GENEL SEKRETER, İKİ TAVIR

Ekim, 1973 Halil Tunç

''... Daha ileri bir ücret düzeyi ve çalışma koşulları için yapılan mücadele, özellikle, temel sendikal özgürlükler ve insan hakları, sosyal adalet ve eşitlikçi bir düzen için verdiğimiz kavga bizleri bütünleştiren ortak bağdır. Bu büyük hedeflere ancak, işçilerin uluslararası dayanışmasıyla ulaşabiliriz. Bu nedenledir ki Uluslararası özgür sendikacılık hareketinin —ICFTU— ferdi olmakla iftihar ediyoruz...''

Haziran, 1981 Sadık Şide

''ICFTU İcra Kurulunca alınan karar değerlendirilmeye bile değmez. Biz onlara değil, onlar bize muhtaçtır...''

KONVERTİBİLİTE UFUKTAKİ UMUT

- **Türk Lirasının konvertibilitesi için saat çalışmaya başladı. Ancak konvertibilite amacıyla atılan adımlar istenilen biçimde sürdürülebiliyor mu?**

- **Turgut Özal'ın yakın çalışma arkadaşlarından Yıldırım Ak-Türk'ün konvertibiliteye geçiş için verdiği süre 3 yıl. Bu üç yılın sonunda ne olacak? Türk pazarlarında yabancı diş macunu, gömlek... Belki de diş macunu....**

TÜRK Lirası'nın konvertibilitesi, bugünlerde en az Kurucu Meclis Yasası ya da demokrasiye dönüş süreci kadar üzerinde yoğun tartışma yapılan bir konu. İthalatın serbestleştirilmesi ve döviz gelirleri üzerindeki kambiyo denetiminin gevşetilmesi doğrultusunda pek çok adım, konvertibiliteye geçiş amacıyla atılıyor.

Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdür Yardımcılarından Gazi Erçel, bu adımların en önemlisinin Türk Lirasına çevrilebilir Döviz Tevdiat Hesabı ile ilgili tebliğ olduğunu söylüyor. Maliye Bakanlığı'nda, olağanüstü karmaşık garantisiz ticari borç erteleme programını gerçekleştirdikten sonra Dünya Bankası Departmanı'nın başına getirilen Erçel, "Ancak" diyor ve ekliyor "Türk bankacılık sistemi kur risklerinin kendilerine ait olması yüzünden bu uygulamaya itibar etmediler."

KAYNAĞI SORULMAYACAK DÖVİZLER

Döviz Tevdiat Hesabı bildirisi yurt dışında çalışan ya da iş yapan Türklere, 2 yıla kadar vadeli hesap açtırma olanağı veriyor. Bu dövizlerin kaynağı araştırılmıyor. Faizi döviz üzerinden tahakkuk ettiriliyor ve dövizin vade sonunda Türk Lirası'na çevrilmesinde cari kur esas alınıyor.

Bu hesaplarda toplanacak dövizler, bankaların döviz durumu pozisyonu ile ilgili yükümlülük ve yetkileriyle sınırlandırılmış değil. Merkez Bankası'na devredilmeleri de gerekmiyor. Bankalar bu dövizlerden, ihracatçılar ile yurt dışında iş yapan müteahhitlere döviz kredisi verebiliyorlar. Kredinin faizi serbestçe belirlenebiliyor. Bankalar bu dövizleri ayrıca, kabul kredisi yoluyla yapılan ithalat bedellerinin transferinde de kullanabiliyorlar.

Türkiye'de hala en kıt metaın döviz olduğu dikkate alındığında, bankacılık sistemine önemli bir olanak tanındığı kuşkusuzdur. Ancak kur riskinin bankalara ait olması, bu olanaktan yararlanmakta kimseyi arzulu kılmıyor.

FİYAT ARTIŞLARI VE GERÇEK

Türk Lirası'nın dış değerindeki düşüşün enflasyon oranının oldukça üzerinde olması —resmi istatistiklere göre Aralık 1980 - Haziran 1981 arasındaki fiyat artış oranı yüzde 10 iken, Türk Lirası ABD Doları karşısında yüzde 20 dolayında devalüe edilmiş bulunuyor— kur riskini önemli bir sorun olarak gündemde tutuyor. Buysa, konvertibiliteye geçiş amacıyla atılan adımların istenilen biçimde uygulanmasını engelliyor. Uygulamada, yalnızca döviz kazancı sağlayanların kendi kullanımlarına bırakılan dövizlere itibar ediliyor.

Bu çerçevede, öncelikle gemi taşımacılığı ile yurt dışı müteahhitlik hizmetlerinden döviz geliri sağlayanların kambiyo denetimi dışında bırakılması öngörülüyor. Aynı olanağın TIR taşımacılığı ile bankacılık kesimine de sağlanması gündemde tutuluyor.

KONVERTİBİLİTENİN GEREKLERİ

Uygulamadaki başarısızlıklarına karşın konvertibilite yolunda, birbirini izleyen adımlar atılırken, Merkez Bankası Başkan Yardımcısı Yavuz Canevi, istikrarlı bir ekonomik ortama kavuşmadan Türkiye'nin konvertibiliteye geçme olanağının bulunmadığını vurguladı. Yavuz Canevi, konvertibilite uygulayan tüm ülkelerde, sermaye hareketlerinin ekonomide önemli bir yeri olduğunu hatırlatarak, ödemeler dengesi açıklarının bu yoldan kapatıldığını, Türkiye'nin ise henüz böyle bir aşamanın çok uzağında olduğunu söyledi.

Yavuz Canevi'ye göre, konvertibilite kararı verildiğinde, Merkez Bankası'nın elinde kısa vadeli döviz hareketlerini denetlemeye yetecek bir döviz birikiminin sağlanmış olması da zorunluydu. Ayrıca, yeni ihracat politikasının kesin sonuçlarının görülmesi, ithalat ikamesinin ara ve yatırım mallarına kayması gerekliydi. Bugün için ithalat ikamesinin tüketim mallarına dönük olması, konvertibiliteyi sanayiin aleyhine işleyecek bir duruma sokacaktı.

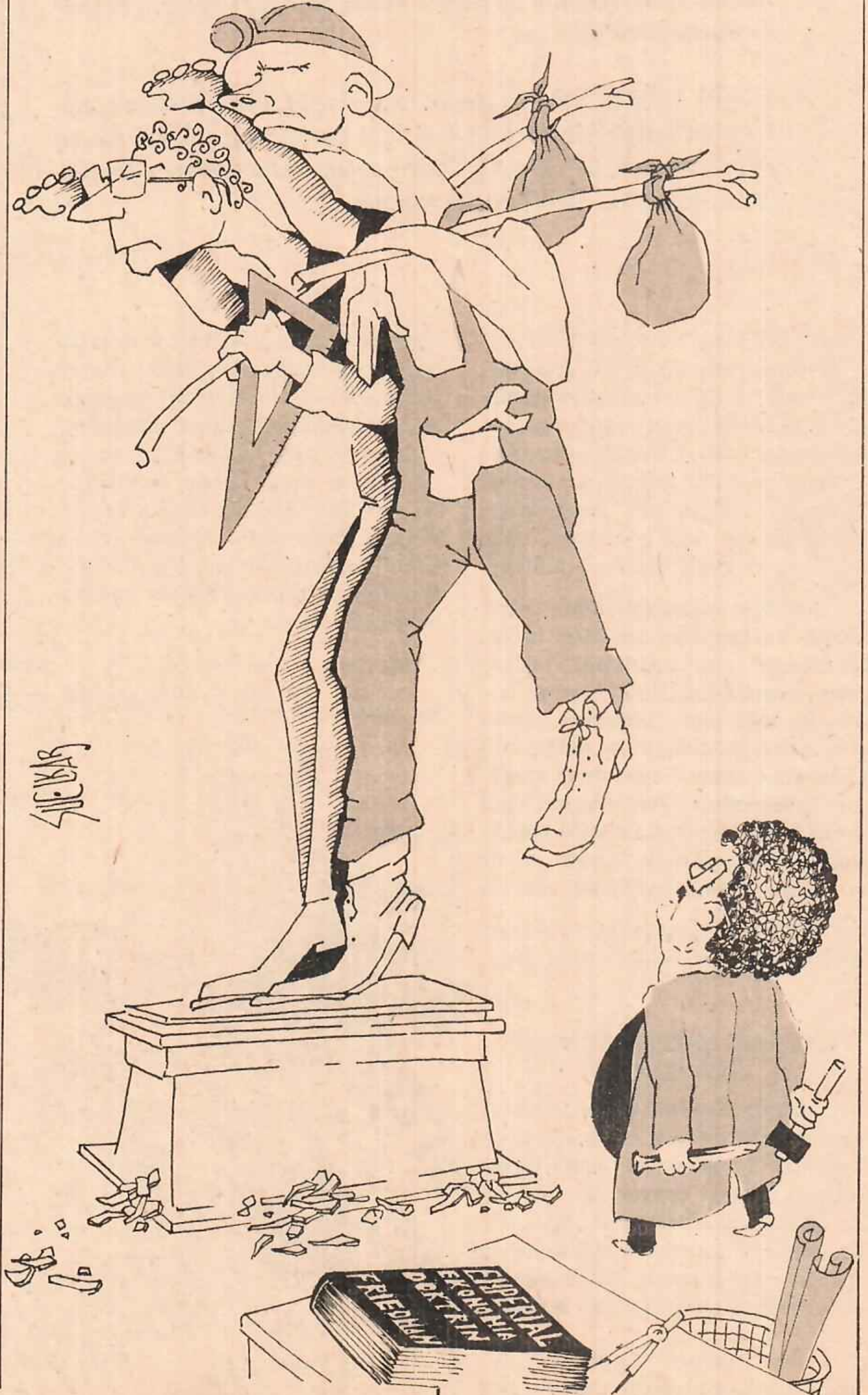
ÜÇ YIL SAYILACAK

Ekonominin yönetiminden sorumlu Başbakan Yardımcısı Turgut Özal'ın en yakın çalışma arkadaşları arasında yer alan Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Yıldırım Aktürk de, konvertibiliteye geçmek için en az üç yıl saymak gerektiği inancında. Müsteşar Aktürk, bu konuda yaptığı açıklamada, "Kimsede umutsuzluk yaratmamak gerekir, ama bu kararı vermek için bazı koşulların sağlanmış olması gerekir" şeklinde konuşurken bu koşulları da söyle sıralıyordu:

YABANCI AYAKKABI VE DİŞMACUNU

Öncelikle yıllık enflasyon oranı yüzde 15'e kadar düşmeliydi. Bu noktaya ise 1982 yılı sonundan önce gelinmesi olası değildi. Ayrıca, ekonominin çarklarının tıkanmadan dönmesine yetecek yeterlilikte döviz birikimi elde olmalıydı. Merkez Bankası Başkanı Osman Şıklar'ın 2 milyon dolar olarak belirlediği döviz birikimine ulaşmak için ekonomik istikrar programının gelecek üç-dört yıl boyunca kararlı bir biçimde uygulanması gerekliydi. "Çünkü" diyordu Aktürk, "**Konvertibilite koşullarında ithalattaki yasak listeleri bütünüyle kalkmış olacak. Buysa, yabancı bir diş macunu, ayakkabı, gömlek kullanmak isteyenlerin de bu isteklerine yanıt bulabilmeleri demektir.**"

Müsteşar Aktürk, bu yılki 9 milyar dolarlık ithalat hedefi içinde böyle bir lükse yer olmadığını sözlerine ekliyordu. Gerçekte, üzerinde durulması gereken konu ise, konvertibilite gibi bir lükse Türkiye ekonomisinin planlamasında yer olup olmadığıydı. ●

POLANYA: DEVRİMCİLİĞİN BUZLARI KIRILIRKEN

ORUÇ ARUOBA

- **İlk kez demokratik bir yolla toplanan Komünist Partisi Kongresinde Polonya'nın geleceği belirleniyor.**
- **Devrimcilik adına, ilericilik adına katı imparatorluklar kurmağa çalışanlara söylenebilecek son söz şudur: "Düşeceksiniz, çünkü durdunuz."**

POLONYA Komünist Partisi'nin Kongresi 14 Temmuz'da toplanıyor. Geçmiş yıllarda, özellikle de bu yıl, iktisadı bunalım ile birlikte toplumsal çalkantılara sahne olan Polonya'da, bu Kongre büyük önem taşıyacağa benziyor.

Herşeyden önce, Kongrenin oluşma biçimi yepyeni bir özellik gösteriyor. Geleneksel, merkezden aşağıya "otorite akışı"nın tersine, ilk kez, parti alt birimlerinde, birden fazla aday arasından kapalı oyla delege seçimi yöntemi uygulanıyor. Böylelikle ilk kez demokratik sayılabilecek bir biçimde toplanacak Kongrede, işçi delegelerin önemlice bir bölümünün oluşturduğu "reformist" kanadın ağır basacağı anlaşılıyor. Bu seçim yöntemini onaylayan Birinci Sekreter Kania da, böylelikle son zamanlarda gösterdiği demokrasi yanlısı tutumuna yeri bir örnek veriyor; çünkü böyle bir yolla seçilecek delegelerin oluşturacağı Kongrenin, Kania 'yanlısı' olacağı 'garanti' değil. Kania'nın bu açık tutumu, Haziran başında Kremlin'den gelen, dolaysız olarak ona saldıran 'zehir-zemberek' mektubun hangi kaygılardan kaynaklandığını gösterir nitelikte: Kania, Polonya'nın girmekte olduğu bağımsızlık yanlısı, demokrasi yanlısı yolda atılacak adımların, önderliğini üstlenmese bile, engelleyicisi de olmayacağa benzer. Bir başka önemli işlevi de, homurdanıp duran Kremlin'i yatıştırmak, işin açık bir müdahaleye, 'sıcak' bir çatışmaya dönüşmesini önlemek.

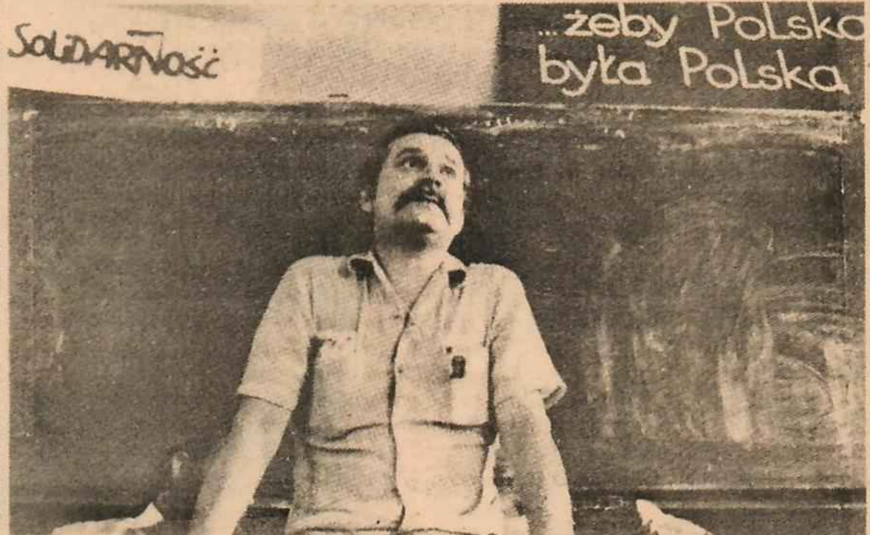
Bu güç görevinde önemli bir yardımcısı var: Dayanışma önderi Walesa. Dayanışma Sendikası, başından bu yana sürdüregeldiği dikkatli, temkinli tutumuyla, Kania'nın, Sovyetler ile ilişkileri ılık tutma çabasına destek oluyor. Lublin'de boya atılan bir Sovyet anıtını temizlemek üzere işçilere çağırıda bulunan Walesa, onlar temizlemezlerse anıtı kendisinin tek başına temizleyeceğini söylüyor; birkaç gün sonra da başka bir anıt saldırıya uğrayınca, Dayanışma Sendikası olaya kendi organında tepki gösteriyor. polisi göreve çağırıyor...

Dayanışma Sendikası ne istediğini, ne yaptığını çok iyi biliyor, duygusal tepkilerle hiçbir yere varılamayacağını da. Şu anda önemli olan, demokratik yollarla, demokratik süreçlerle elde edilebilecek başarılar, atılabilecek adımlar. 14 Temmuz Kongresinden bugün beklenen bunlar.

Dünyadaki siyasal gelişmeler açısından çok ilginç bir durum bu: Sovyetler Birliği, kurduğu imparatorluk içinde yıllar yılı propogandasını yaptığı, ama hemen her durumda da çiğnediği ilkeleri bugün kendi karşısına çıkmış buluyor. "Halkların bağımsızlığı"ysa halkların bağımsızlığı, "demokratiklik"se demokratiklik, "özyönetim"se özyönetim —bütün bunlar, Dayanışma Sendikasının ve onun çevresinde yavaş yavaş örgütlenen, güçlenen Polonya halkının, demokrasi yolunda yürürken dayandığı ilkeler. Bu bakımdan, Kremlin'in bastığı feryat, "Batı emperyalizmi"nden, "kapitalizm yanlıları"ndan, "sosyalizm düşmanları"ndan dem vuran feryat, tümüyle saçma, tümüyle yapmacık: "Devrimci" imparatorluğu kaygılandıran birşey varsa, bu, kendi saptadığı devrimci ilkelerdir...

Bu gelişmenin, 'güncel' (hatta yüzyıllık) gelişme sürecinin ötesinde, genel olarak siyaset kuramı açısından önemli sonuçlarını görüyoruz. Şu ya da bu siyasal akımın, görüşün ötesinde, genel olarak "devrimcilik" kavramının anlamı açısından(*).

Devrimcilik, bir merkeziyetçi 'Devlet'in katı, 'disiplinli' 'büro'larının buz kutularında dondurulduğu anda, ne denli 'ilerici' ilkelerden oluşursa oluşsun, gerici hale düşmek zorundadır, çünkü böyle bir durumda önem kazanan iş, status quo'yu, "hal-ı hazır"ı korumak haline gelir. O zaman, 'ileride' başarılması beklenen, toplumun götürülmesi düşünü-

Dayanışma Sendikası önderi Walesa: **"żeby Polska byka Polska"**: *"Bırakın Polonyayı Polonya olsun"...*

len 'devrimci' hedefler, önceliklerini, o hedeflere varabilmenin aracı olan devlet mekanizmalarına bırakır; işte o zaman da, kaçınılmazcasına, 'Devlet'in kendi-başına-amaç haline gelmesi sürecine girilir. 'Devlet', devrimci hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için güçlendirile güçlendirile öylesine güçlü hale gelir ki, artık kendi kendisini gerçekleştirmekten, kendi gerçekliğini korumaktan, giderek de başka devletleri boyunduruğu altına almaktan başka hedef tanımamağa başlar. O zaman, başlangıçta kendi kendine koyduğu, ama artık yalnızca yürütüyormuş görünmek zorunda kalacağı ilkelere inanan, bunların ise gerçekleşmesini beklerken boyunduruk altına alındıklarını gören insanların haklı tepkileriyle karşı karşıya gelir, bu, merkezı 'Devlet'in daha sertleşmesine yol açar; o daha sertleşince, direnme de daha sertleşir, başkaldırmaya dönüşür... Bu sürecin sonucu ise yine kaçınılmazdır: Tarih, dondurulmuşu tanımaz, kırıp açar; şimdiyi durdurmağa çalışmakla, geleceği açılan kapılar kapatılamaz.

"DURURSAK DÜŞERİZ"

Bu noktada aklımıza dünya tarihinin gördüğü en büyük devrimcilerden biri geliyor — evet, Mustafa Kemal. Devrimleriyle bir imparatorluğun donuk geleneklerini yerle bir eden bu büyük devrimci, kullandığı gücü de, her zaman ileriye, daha ileriye yönelen devrimci anlayışından alıyordu: Bir savaş sırası yönetimi söz konusu olduğu halde; kesin demokratik ilkelere, kendisinden ancak otuz yıl, kırk yıl sonra genel kabul görebilecek demokratik ilkelere bağlı kalmaktan kaçınmayan bu önderin, en güçlü zamanında, ağzından çıkacak her sözün kesin yasa olabileceği bir zamanda, güçlü tek parti Cumhuriyet Halk Fırkası'nın tüzüğünün hazırlanması söz konusu olur. Ona, "öyle bir tüzük hazırlayalım ki" derler, "hiç değiştirilmek zorunda kalınmasın". Yanıt kesin bir "Hayır"dır; ve şunu ekler Mustafa Kemal: "Durursak düşeriz."

Bu yanıt, devrimcilik adına, ilericilik adına katı imparatorluklar kurmağa çalışanlara söylenebilecek son sözdür: "Düşeceksiniz, çünkü durdunuz..." •

(*) Bu konuya Arayış'ın 3'üncü sayısında da değinmiştik.

SAKATLAR DİLENMEKTEN KURTARILMALIDIR

Dr. LÜTFİ BİLGEN

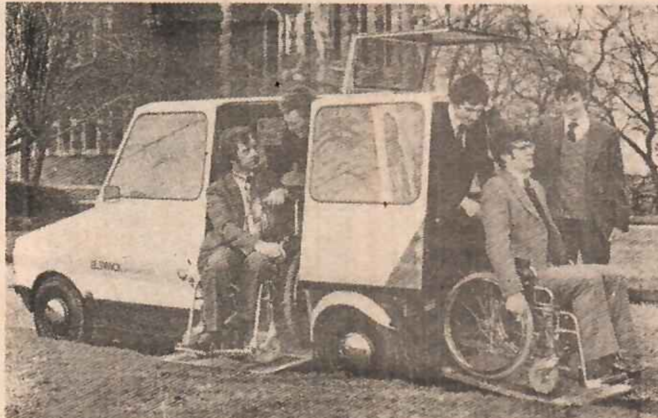
- **1975 nüfus sayımı sonuçlarına göre, Türkiye'deki sakatların sayısı 750 bin dolayındadır.**
- **Sakatların 200 bine yakını eğitim çağındadır. Türkiye'nin acil sorunu, rehabilitasyon bakımından bu insanlardır.**
- **Türkiye'de bu sorunun çözümü için, bu amaçla kurulacak bir kamu kuruluşu belli bir plan ve programla, uzun süreli devlet-halk işbirliğini gerçekleştirmelidir.**

SAKATLARIN dilenmekle yaşamlarını kazanmalarına göz yummak, onları bu yola itmek, geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerin yüz karasıdır. Dilenmek için sakat rolü oynayarak insanların acıma duygularını sömürmek ise bağışlanamaz bir eylemdir. Sakatları dilenmekten, halkı da bu sömürüden kurtaracak tek çıkar yol da "Sakatların Mediko-sosyal Rehabilitasyonu"dur.

Rehabilitasyon, "Sakat insanın **medikal (Tıbbî) ve sosyal yönden bir iş için eğitilip, yetiştirilerek hayatını kazanır hale getirilmesi**" olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'nin bu konuda başarılı ülkelerin bilimsel ve insancıl yöntemlerinden başka seçeneği de yoktur.

Türkiye "1981 Sakatlar Yılı"nda başarılı olmak istiyorsa, Birleşmiş Milletler genellikle bir ülkede nüfusun yüzde 10'unun sakat tanımına girdiğini öne sürmektedir. Bu hesaba göre ülkemizde 4-5 milyon sakat olması gerekir. Oysa 1975 Genel Nüfus Sayımı verilerine göre Türkiye'deki sakatların genel nüfusa oranı yüzde 1.4'tür. Bundan da yurdumuzdaki sakat sayısının 750 bin dolayında olduğu anlaşılır.

Yürürlükteki yasalara göre, 50'den fazla işçi çalıştıran kuruluşlar yüzde 2 sakat, yüzde 2'de eski hükümlü çalıştırmakla yükümlüdürler. Ancak, bunun iyi işlediğini söylemek olanaksızdır. Ayrıca Türkiye'deki tüm sakatları yüzde 2 hesabıyla istih-

Rehabilitasyon: Sakat insanın tıbbi ve sosyal yönden bir iş için eğitilip, yetiştirilerek hayatını kazanır hale getirilmesi...

dam edebilecek kapasitede, normal işyerleri açılsa bile, konu çözülemez. Çünkü sağlam işçiye göre düzenlenen bir işyerinde, yüzde 2 sakat insan, ayakkabının içine giren kum tanesi gibi aksatır yürüyüşü... Normal işyerleri sakatlara göre ayarlanamaz, sakatlar da normal iş temposuna ayak uyduramaz.

Birçok hastahanede rehabilitasyon merkezleri vardır. Ama bunlar genellikle tıbbi rehabilitasyonla yetinmek durumundadırlar. Tıbbı rehabilitasyon sonunda taburcu edilen hastalar, sosyal rehabilitasyonla, bir işe göre hazırlanmadıklarından ortada kalırlar.

Belirtilen aksaklığı giderebilmek, sakat insanı kendine yeterli hale getirebilmek, ailesine ve topluma yük olmaktan kurtarmak için ülkemizde, geniş kapsamlı ve yaygın bir "Medikososyal Rehabilitasyon" kuruluşuna gereksinim vardır. Bu konuda başarılı ülkeler arasında Yugoslavya'yı ve Japonya'yı sayabiliriz.

GENEL NUFÜS İÇİNDE SAKATLAR

1975 Genel Nüfus Sayımında ülkemiz nüfusu 40 milyon olarak belirlenmiştir. Şu ana kadar kesin sonucu alınan 60 ilde bulunan 28.5 milyon sağlam nüfusa karşı 400 binden fazla sakat vardır. Oran yüzde 1.4'tür. 1980 geçici nüfus verilerine göre bir oranlama yapılırsa Türkiye'de 750 bin dolayında sakat bulunduğu sonucuna varılır.

Bunun 200 bine yakını 0-14 yaş grubundaki eğitim çağı nüfusudur. Devlet, hiçbir üretim amacı gütmeden, ama ileride üretime katkıda bulunacak şekilde bunların medikososyal rehabilitasyonunu gerçekleştirmelidir. 65 yaştan büyük sakat sayısı 150 bin kadardır. Emekli Sandığı'nın maaş bağladığı gruba dahil olan bu 150 bin sakatın, bir yönüyle, sosyal güvencesi sağlanmış sayılabilir.

18-65 yaş grubunda, ileri derecede sakat olan ve hiçbir iş yapamayacağı, hastane raporu ile belgelenenler 750 bin sakat içinde yer almaktadır.

Bu hesaba göre, çalışma çağında 300 bin ve eğitim çağında 200 bin olmak üzere toplam 500 bin açık sakat insan ortada kalmaktadır.

İşte Türkiye'nin acil sorunu, rehabilitasyon bakımından bu insanlardır. Devlet, ülkeye geçmişleriyle bağlı 65 yaşından yukarı insana sahip çıkarken, geleceğin umudu olan 0-14 yaş grubu genç ve çocuklara da el uzatmalıdır. Yaşlılara son hizmeti yapan Devlet, gençlere ve çocuklara da, ilk hizmet olarak rehabilitasyonu düşünmelidir. Bu kuşak nasıl olsa, o hizmetin karşılığını, devlete fazlasıyla ödeyecektir.

Sakatların bir kısmı dilenmektedir. Bunu polisiye yollarla önlemenin olanağı yoktur.

Sakatların bir kısmı dilenmektedir. Bunu polisiye yollarla önlemenin olanağı yoktur. Öncelikle gerçek sakatlar için rehabilitasyon sağlanıp daha sonra işe yerleştirilmeleri gerçekleştirilmelidir. Bu yolla dilencilik de ortadan kalkacaktır. Bazı ülkeler, sakatlarını çalıştırarak rehabilite etmek için özel amaçlı ve uygulamalı işyerleri açmışlardır.

Türkiye'de de bu sorunun çözümü için, bu amaçla kurulacak bir kamusal kuruluş belli bir plan ve programla uzun süreli, devlet-halk işbirliğini gerçekleştirmelidir.

NELER YAPILABİLİR?

Sakatların tabbî ve sosyal rehabilitasyonları aynı anda yapılması gerektiğinden, bu kuruluşların büyük şehirlere yakın iş merkezlerinde, ulaşımın iyi ve enerji kaynağının bol olduğu yerlerde bulunması gerekir. Sakatların büyük bölümünün tıbbı rehabilitasyonları sıcak su içinde hareket, jimnastik, masaj gibi günlük tedavilere gereksinimi vardır. Bu yapılırken işe hazırlanmaları da gerekir. Bunun için, gerekli tesislerin ılıca olan yerlerde kurulması düşünülebilir. Ancak burada da bazı sorunlar vardır.

Ülkemizdeki kaplıcaların büyük yerleşim merkezlerine yakın olanları, geniş halk kitlelerinin yararına sunulmuştur. Bunlar, yerli termal turizmine ayrılmıştır genellikle. Yaz sezonunda ve yalnızca gündüzleri çalıştırılan bu ılıcalar, normal çalışma süresinin dışında yalnızca sakatlara ayrılabilir.

Ayrıca, doğal su kaynaklarının yanı sıra, termik santrallerden çıkan ve boşa akan sıcak sulardan da yararlanılabilir. Buna örnek Çatalağzı Termik santralidir. Termik santrallerin çevresine kurulacak tesislerle sakatların rehabilitasyonu için merkezler oluşturulabilir.

Sakatların Medikososyal rehabilitasyonu için devlet, elindeki olanakları iyi değerlendirmeli ve sorunu akılcı bir yaklaşımla biran önce çözmelidir. •

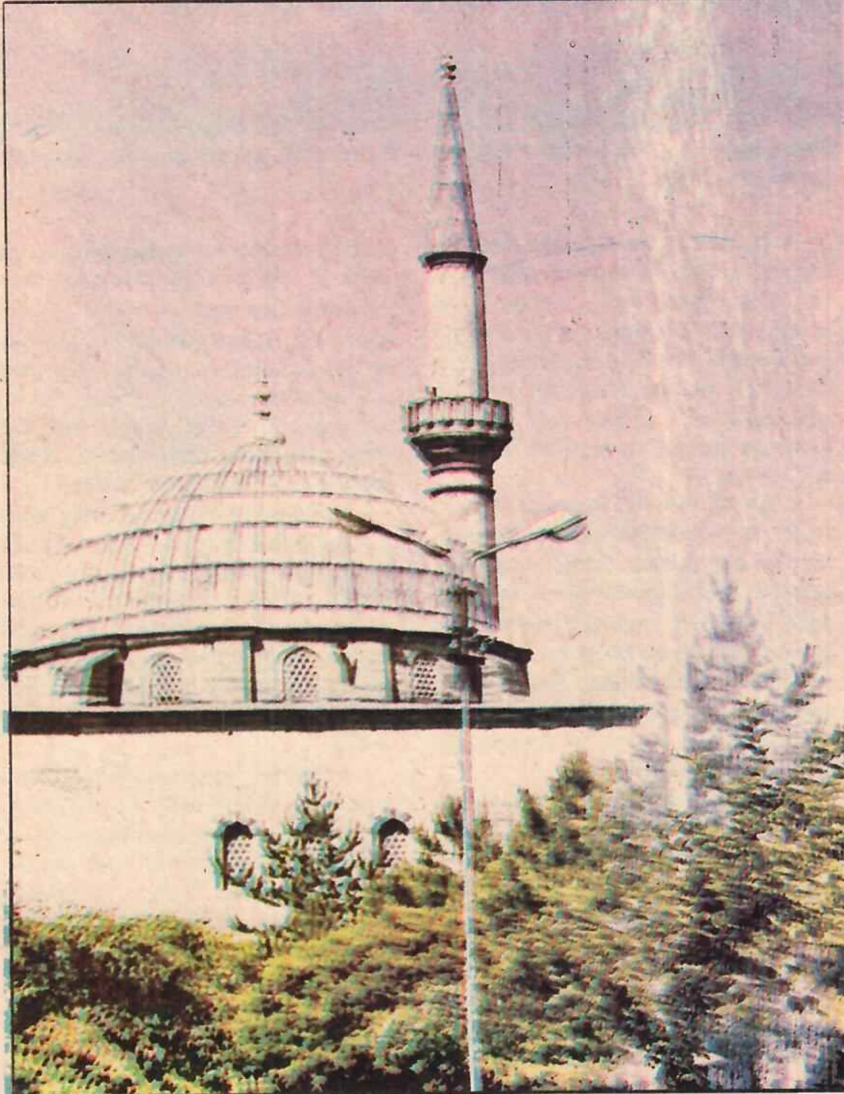
RAMAZAN KARDEŞLİK VE DAYANIŞMA

"Ey insanlar Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size sayılı günlerde farz kılındı".

KUR'ANI Kerim'in Bakara Suresi'nin 183 ve 184'üncü ayetlerinde oruç tutma konusunda böyle buyuruluyor. Oruç. sözcük olarak, "yiyip içmede şu ya da bu yolda kimi kısıntılar yaparak Tanrı'ya gösterilen kulluk" biçiminde tanımlanabilir.

Başka türlü söylemek gerekirse, oruç, tanyeri ağarmağa başladığı andan akşam güneş batıncaya kadar geçen süre içinde hiç bir şey yememek, içmemek ve cinsel ilişkide bulunmamak zorunluğunu getirir. Buna İslam dininde "imsak" yani "tutmak" denir. Oruç, akşam güneş batınca "iftar" denilen "oruç bozma" zamanında biter.

Bakara Suresi'nin yine oruçla ilgili 185'inci ayeti şöyle demektedir: "Ramazan ayı, ki onda Kur'an insanlara yol göstererek —yol gösterici ve doğruyu yanlıştan ayırıcı belgeler olarak— indirildi. Sizden bu ayı idrak eden, onda oruç tutsun: Hasta veya yolculukta olan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutsun. Allah size kolaylık ister, zorluk istemez. Bu kolaylıkları, sayıyı tamamlamanız ve size yol göstermesine karşılık O'nu ululamanız için meşru kılınmıştır. Ola ki şükredesiniz". Bir Tanrı buyruğu olan oruç Kur'anı Kerim'de işte böyle bildirilmiştir.

İnanç ve düşünce özgürlüğü açısından anlamlı bir ay

Oruç tutmak, "âkil", "bâliğ" olanlara yani "usu", "bilinci" yerinde olan, "döl verme çağı"na eren, ergen erkek ve kadınlara borçtur. Ramazanda hasta olanlar, yolculuk yapanlar oruç tutamazlar. Ancak, hastalar iyi olunca ve yolculuk bitince bu gibiler yine oruçlarını tutarlar. Ergenlik çağına girmeyen ve daha orucun, ibadetin anlamını kavramayan çocuklar da oruç tutmazlar.

Ramazan ayı, "oruç tutma" gibi dini zorunlukları yanında, bir toplumda kardeşliğin pekiştirilmesi, kırgınlıkların giderilmesi, yardım ve toplumsal dayanışma duygularının yeniden gözden geçirilmesi bakımından da anlamlıdır. Ramazan ayının, beraberinde getirdiği "zekat", "fitre" gibi yardımı kurumsallaştıran öğeleri İslam Dininin toplumsal dayanışma ve hakça bir toplum düzenlemesine verdiği önemin kanıtlarıdır.

Öte yandan Ramazan ayı boyunca toplum üyelerinin birbirlerine karşı gösterecekleri saygı ve anlayış, düşünce ve inanç özgürlüğünün birbirinin tamamlayıcı öğeleri olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

İnanç özgürlüğünün düşünce özgürlüğünü sınırlamayacak, düşünce özgürlüğünün de inançlara saygısızlık doğurmayacak biçimde kullanılmasını sağlayacak bir anlayışın toplum huzuru ve gelişmesi açısından önemini gösterecek en anlamlı dönemlerden birisi de, milyonlarca insanın oruç tuttuğu Ramazan ayıdır. Bu ay içinde her inançtan, dinden, mezhepten yurttaşlar arasında insanlığın, ulusal birliğin ve milliyetçiliğin gereği olan kardeşlik duygularını ve dayanışmanın pekiştirilmesine özen gösterilmelidir.

Ramazan ayının tüm müslüman kardeşlerimize kutlu olmasını ve Ulu Tanrı'nın bu ayda tutulacak oruçlarını Yüce Katında kabul etmesini gönülden dileriz. •

DİL İLE DÜŞÜNCE

AHMET KOCAMAN

- **Sözcüklerin aydınlığı, kavram ve düşüncenin aydınlığı demektir.**

Atatürk ve İnönü 1934'de düzenlenen Dil Bayramı'nda.

DİL ile düşünce arasındaki ilişki yüzyıllardır dilbilimci, felsefeci ve öteki bilim adamlarını uğraştırmaktadır. Felsefe ve mantıkçılar dil yoluyla insan zihnine, kavrama yetisine ulaşmaya, gerçeğin niteliğini anlamaya çalışmaktadırlar. Ruhbilimciler insanın gelişiminde dil ile düşünce arasındaki ilişkiyi irdelerken dil kullanımının düşünceyi içerdiğini, bu ikisi arasındaki etkileşimin de insana özgü davranışı ortaya çıkardığını belirtmektedirler. Bu yönden dil ile düşüncede gelişme insanın 'evrene uyumu' olarak nitelendirilebilir.

Herder'le başlayıp Humboldt'tan günümüze uzanan dilbilim geleneğinde de dil ile düşünce bağıntısının özel bir yeri vardır. Herder 1769'da Prusya Akademisinin dilin kökenine ilişkin araştırmalara katkı olarak açtığı yarışmada dil ile düşüncenin ayrılmazlığını ileri sürmüştü. Bu görüş Aristo'dan beri süregelen, dilin düşünce ve soyutlamadan sonra geldiği savına göre yeni bir anlayışı dile getirmektedir. Açıkçası, Herder'e göre dil salt bir araç değil, bir 'birikimlik ve düşünce biçimidir'. Tüm kuşakların deneyim ve bilgileri onda toplandığı için dil bir birikimliktir; öte yandan kuşaktan kuşağa aktarıldığı için de bir düşünce biçimidir.

Bu açıdan, 'dil düşünceyi biçimlendirir, anlıksal süreci sınırlandırır' ya da belirler. Humbolat ise dilin dünya görüşünü belirlemedeki rolünü vurgularken "ulusal ruh" kavramında dil ile özdeşleştirmiştir. 'Dil ulusların ruhu, ruhları da dilleridir'. Humboldt'un dilin dünya görüşünü belirlemedeki rolünü böylesine ileri götürmesi kuşkusuz bir abartmadır, ancak ulusu oluşturan bir öğenin altını çizmesi açısından önemlidir.

Dilin dünya görüşünü belirlemedeki rolü hiç kuşkusuz tek tek sözcükler ya da kavramlar çerçevesinde incelenemez. Bu bakımdan Herder ve Humboldt'un geliştirdiği görüşler bir kavram ya da anlam alanı çerçevesinde ele alınmaktadır. Trier, Porzig ve öteki bilim adamlarının geliştirdiği bu kavram dildeki anlamların (düşünce ya da kavramların) bir bütün olarak ele alınmaları gereğine işaret etmektedir.

Bu görüşler günümüzde Sapir-Whorf varsayımı denilen yaklaşımda en açık anlatımını bulmuştur. Bu varsayımın temel ilkeleri 1940'larda etkin olmaya başlamıştır. Bir insanbilinci olan Sapir'in görüşleri şöyle özetlenebilir:

"**Bir insan topluluğunun konuştuğu ve düşündüğü dil deneyimleri düzenler ve bu açıdan bir topluluğun evrenini ve toplumsal gerçeğini belirler.**"

Başka bir anlatımla, her dilde bir dünya görüşü saklıdır. Whorf bu düşünceyi daha ileri götürmüş ve Siapir-Whorf varsayımının temeli olan '**dilsel görecelik**' kavramını geliştirmiştir. Whorf'un sözleriyle, '**doğayı anadilimizin belirlediği çizgilerde bölümleriz... dilimizin örüntü düzenine göre kavramlara ayırırız.**' Whorf buna örnek olarak Standart Ortalama Avrupa Dili (SAE) dediği batı dilleri ile Hopi dilinde zaman ve yer kavramlarını düzenlenişindeki ayrımlara dikkatimizi çeker ve iki topluluğun evreni algılama biçimlerinin, düşünce tarzlarının değişik olduğuna işaret eder. Bugün bu görüşlerin tartışmasız kabul edildikleri söylenemez, ama dil-düşünce bağıntısını götermeleri açısından bir ağırlıkları olduğu da yadsınamaz. Bu bakımdan, dil-düşünce, kavrayış ve dünya görüşü arasındaki bağıntıların Türkçemizdeki yeni oluşum açından irdelenmesi yararlı olacaktır.

ATATÜRK VE DİL

Atatürk'ün ülkemizin çağdaşlaşması yolunda dil konusuna verdiği açıklık özgün Türk düşüncesinin oluşması açısından çok önemlidir. Gerçekten kavramların dilsel gerçekleşmeleri olmazsa boşlukta kalır düşünceler. Kavramlar da en başta sözcükte odaklaşır. Vygotsky'nin deyişle, 'sözcük insan bilincinin mikrokozmudur'. Son yarım yüzyılın Türkçeleştirme etkinlikleri bu yönden büyük değer taşımaktadır; çünkü '**her sözcük bir genellemedir**', tekil olguyu bütüne dönüştürmedir. Örneğin '**okul**' sözcüğünün anlamı kişiye göre değişse bile, sözcük tek bir okulu değil, bir **okul** kavramını, bir genel düşünceyi yansıtmaktadır; bu açıdan da kişisel olmanın ötesinde kültürel, ortak değerlerin de taşıyıcısı durumundadır; sözcük anlamının özünde genelleşmiş bir düşünce vardır açıkcası. Bu nedenle, '**açıklık, anlatım, bencil, bilinç, canlanmak, çıkarım, etkin, gözlem, hoşgörü, onur, övgü, saygın, sorgu**' sözcükleri sırasıyla, '**sarahat, ifade, egoist, şuur, tecessüm etmek, istidlâl, faal, müşahade, tolerans, haysiyet, methiye, muteber, istintat**' sözcüklerine göre daha yaygın genellemeleri, ortak kültürel değerleri yansıtmaktadır. Sonuncu sözcüklerin Türkçe yapı kurallarına aykırılığı bir yana, yukarıdaki görüşümüzü destekliyen en az iki noktadan söz edilebilir; bir kez birinci sırada ele aldığımız sözcüklerin kökleri saydamdır; bu

açıdan anlaşılmaları, toplumun, insanlığın ortak malı olan kavramı, düşünceyi yansıtmaları daha çok olanaklıdır. (Bu nokta türetmelerde dikkat edilmesi gereken önemli bir ilkeyi de gözönüne sermektedir.)

Öte yandan bunların türevlerinin kullanımı Türkçe olmayan sözcüklere oranla çok daha kolaydır. Sözgelimi, 'düzenek, düzenleme, düzenliyen, düzenli, düzensiz' gibi herkesin kolayca anlıyabileceği ve kendisinin de türetebileceği sözcükler varken, 'tertibat, mekanizma, tanzim vb.' karşılıklarının anımsanması ve kullanılması, kullanılsalar bile taşıdıkları düşünce yüküne erişilmesi o denli kolay olmasa gerektir.

Dilde genelleme 'sözel bir düşünce eylemidir'. İnsan dilinde gelişmenin, genellemenin bir başka yanı da soyutlamadır. Soyutlama bir düşünce üretimidir; tümüyle insana özgü bir olgudur. Son elli yıldaki Türkçeleştirme çabaları dilimizi bu yönden de epeyce varsıllaştırmıştır. Çoğu eğretileme yoluyla da olsa, somuttan soyuta doğru gelişme Türkçenin bil bilim ve felsefe dili olma yolunda epey yol aldığını kanıtlamaktadır. Çoğu teknik kavramları yansıtan terimler bir yana bırakılsa bile, gündelik dilden rasgele seçtiğimiz şu bir avuç örnek Türkçenin soyutlama, düşünce üretme gücünü göstermeye yeter: 'ağırlık taşımak, aklanmak, aşağılamak, ayrıcalık, bağlantısız, dönüşüm, genelleme, kısır döngü, önsezi vb'.

Dilbilimde dillerin azgelişmiş ya da gelişmiş diye nitelendirilmeleri doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmemektedir. Ancak bir dilde genelleme ve soyutlamaların artması o dilde düşünce üretiminin belli bir yoğunluğa erişmesi olarak tanımlanabilir. Son yıllarda yazın ve sanat yaşamımızda tüm olumsuz etkenlere karşın görülen canlılık bunun en güzel örneğidir.

Öte yandan başlangıçta özgün, aydınlık Türk düşüncesinin üretiminde kullanılan bu sözcükler genelleme ve soyutlamada kazandıkları değer açısından evrensel insan düşüncesi ile de kaynaşmaktadırlar; çünkü insanlık düşüncesi ortaktır; yüzyıllar ötesinden tüm insanlığı kuşatan evrensel uygarlık hepimizin malıdır. Dilimizdeki aydınlanma düşüncemizde temellendikçe bunun bilincine daha çok varılacaktır. •

ANLATI GELENEĞİ

TAHSİN YÜCEL

- **Türkiye'de yazın çevrelerinde uzun süredir Türkiye'de roman var mı, yok mu tartışması yapılıyor. Bazı kimseler Türkiye'de roman yazılmasına olanak bulunmadığını bile öne sürüyorlar.**

- **Evrensel içerikleri ve bizi sanatın en canalıcı ve en yeni (sanılan) sorunlarıyla karşı karşıya getiren biçimleriyle, sözlü anlatı geleneği roman için iyi bir kaynak olamaz mı?**

OLDUKÇA uzun bir süredir, yazın dergilerimizde sık sık tartışılan bir konu var: Türkiye'de roman var mı, yok mu? Kimi yazarlarımız, "Evet, var", diyerek türlü örnekler seriyorlar önümüze. Kimi yazarlarımız da, Fethi Naci'nin acımasız deyimiyle, "Var, ama ne kadar futbol varsa, o kadar", deyip kanıt üstüne kanıt sıralıyor, Türkiye'de adına yaraşır romanlar yazılmamış olması bir yana, neredeyse yazılmasına da olanak bulunmadığını kanıtlamaya çalışıyorlar. Nasıl mı? Bir yandan Türk toplumu ile Batı toplumu, bir yandan da Türk romanı ile Batı romanı arasında karşılaştırmalar yaparak.

Düşünceyi değişik karşılaştırmalar ya da değişik karşıtlaştırmalarla geliştirmek hiç kuşkusuz tutarlı ve yararlı bir yöntem. Ama, gerçekten tutarlı olabilmek için, söz konusu karşıtlıkların belirli bir anlam ekseni, belirli bir ortak payda üzerinde ele alınması da zorunlu. Bu nedenle, Amerika Birleşik Devletleri'yle Sovyet Rusya'yı da içine alan, geniş bir uluslar topluluğunu "Batı" adı altında birleştirdikten sonra, bu ister istemez karmaşık, ister istemez ayrışık bütünü Türk toplumuyla, bu karmaşık ve ayrışık bütün içinde yer alan yazınsal ürünleri de Türk toplumunun yazınsal ürünleriyle karşılaştırmak, pek de sağlıklı bir yol gibi görünmüyor insana. Bunca toplumun pek çok ortak özelliği vardır kuşkusuz. Ama bunların pek çoğu da Türk toplumunda yok mudur? Türk toplumu yüzyıllardır komşuluk ve dostluk ettiği, hiç değilse benzer araçlarla savaştığı bir uluslar topluluğuyla karşıtlaştırılabilir mi? Karşıtlaştırılabilirse, nasıl? Örneğin Çin ya da Japon toplumları gibi bir Doğu toplumu olarak mı, her toplum gibi kendine özgü nitelikleri de bulunan bir Batı toplumu olarak mı, yoksa başka bir biçimde mi? Yanıtımız ne olursa olsun, tek bir toplumu bir yığın toplumla birden karşıtlaştırmak yöntemsel bir tutarsızlık olmaz mı? Bu sorular gereğince yanıtlanmadıkça, karşılaştırmalarımız da, sonuçlarımız da havada kalır ister istemez.

GELENEK KAVRAMI

Ama, görünüşe bakılırsa, karşılaştırmacılarımız kestirmeden gitmeyi yeğ tutuyor, örneğin Yunanistan, Bulgaristan, Macaristan, vb. gibi birçok Batı ülkesini konu dışı bırakarak gözlerini belirli Batı Avrupa ülkelerine çeviriyorlar. Üstelik, durmamacasına Batı toplumundan, Batı yazınından sözedilirken, herkesin aynı Batı Avrupa toplumlarını, aynı Batı Avrupa yazınlarını düşündüğü de kesin değil: Kimi İngiliz, Fransız, Alman yazınını düşünürken, kiminin İspanyol, İtalyan, Fransız yazınını düşünmesi çok olası. Dahası, belirli dönemler, belirli akımlar bile söz konusu edilmiyor. Kısacası, Türk romanı Batı romanıyla karşıtlaştırılırken, karşıtlık terimlerini kesinlikle belirlenmiyor hiçbir zaman. Birtakım genel gözlemler değerlendiriliyor fazla fazla, bu genel gözlemler de özellikle ve öncelikle gelenek kavramı çevresinde yoğunlaştırılıyor.

Başlıca iki açıdan ele alınıyor gelenek kavramı: Toplumsal yaşam ve yazınsal yaşam açılarından. Kimi

yazarlarımıza göre, romanın gelişimi ile toplumun "yazı"ya gösterdiği ilgi arasında nerdeyse dolaysız bir bağıntı vardır. Örneğin Batı toplumlarında insanlar bol bol günlük tutar, bol bol mektup yazarlar, oysa bizim toplumumuzda günlük tutanlara pek seyrek rastlanır, mektup yazmaktan hoşlananlarımız da pek azdır. Bu nedenle, ülkemizde roman okuyanların da, roman yazanların da az olmasına, iyi roman yazanlarınsa hiç çıkmamasına şaşmamak gerekir. Kimi yazarlarımıza göre de romanın gelişimi bireyciliğin gelişimiyle orantılıdır; bireycilik anamalcı toplumların özelliği olduğu ve bizim toplumumuz anamalcı bir topluma dönüşmediği için de Türk yazarlarından Batı romanları düzeyinde romanlar bekleyemeyiz. Konunun bir de salt yazınsal yanı var, o da değerlendirilmektedir: Batı'da çok uzun bir geçmişi, çok zengin bir geleneği vardır romanın, bizim roman geleneğimizse, çok yeni ve çok sığdır; öyleyse, bir kez daha, Türkiye'de Batı romanları düzeyinde roman yazılamaması doğaldır.

BİREYCİLİK

Ama ne ölçüde doğrudur bu gözlemler? Mektupla roman arasında bağıntı kurmak biraz çocuksu bir düşünce değil midir? Puşkin'lerin, Gogol'lerin, Dostoyevski'lerin, Gonçarov'ların roman yazdıkları dönemlerde Rusya'da roman geleneği çok mu eskidir, Rus toplumu anamalcı bir toplum mudur? Günümüzün anamalcı toplumları bireylik bilincinin gelişmesine ne ölçüde olanak verir? Kimi Batı yazınlarında roman geleneği çok eskilere gider ama bu gelenek sanıldığı oranda güçlü ve yaygın mıdır? Biliriz, Rabelais XVI. yüzyılda verir ölümsüz yapıtlarını, Cervantes XVII. yüzyıl başlarında, ama, XIX. yüzyıla gelininceye değin, bu türlü büyük romancılara seyrek rastlanır. Roman XIX. yüzyılda yapar en büyük atılımını; ancak XIX. yüzyılda birincil tür niteliğini kazanır. Bu yüzyıl bir başlangıç noktası olarak ele alınınca da, bizim yazınımızda ilk romanlar Tanzimat döneminde yazıldığına göre, toplumumuzda roman geleneğinin öyle pek yeni bir gelenek olmadığını söylememiz gerekir.

Bir şey daha var: Roman çok daha geniş bir türün, anlatı türünün dallarından biridir. Bu ana türün en önemli, en gelişmiş dalıdır kuşkusuz, ama, ne olursa olsun, bu gövdenin bir dalı olarak kalır. Bizim toplumumuzun anlatı geleneğiyse, hiçbir Batı ya da Doğu toplumunun anlatı geleneğinden geri kalmaz. Tam tersine, **Arayış**'ın önceki sayılarında yayımlanan iki yazımızda örneklendirmeye çalıştığımız gibi, gerek evrensel içeriği, gerek özgün biçimleriyle, biçimi bir yorum sorunu olarak geliştirmesiyle, en zengin yazın geleneklerinden biridir bizim anlatı geleneğimiz. Öyleyse, konuyu yalnız bir "dal"la ve "yazılı" anlatıyla sınırlamak, halk yazınımızı yoksayıp Osmanlı yazınını tek kaynak olarak görmek olmaz mı? Bu da bizi kendi tele ölçütümüzle Gelenek kavramıyla çelişkiye düşürmez mi?

BİR ÇIKIŞ YOLU

Bütün bunlar, ister istemez, şu soruyu getiriyor insanın usuna: İyi yapıtlar doğması için neden zorunludur gelenek? Bilinçsizce, içgüdüyle sürdürülen bir alışkanlıklar ve yönelimler bütünü olduğu için mi? Yoksa bilinçle irdelenip özümlenmesi gereken bir değerler bütünü olduğundan mı? Geleneğin bilinçsizce sürdürülen bir alışkanlıklar bütünü olduğunu kesinler, sözlü anlatı geleneğimizi de bu bütünün dışında bırakırsak, söylenecek sözümüz kalmaz: Gelenek sonradan edinilebilecek bir şey olmadığına göre, Türkiye'de yalnızca bugün değil, gelecekte de iyi romanlar yazılamıyacak demektir. Geleneğin irdelenip özümlenmesi, bir çıkış noktası olarak benimsenmesi gereken bir değerler bütünü olduğunu kesinlersek, o zaman sormak gerekir: Evrensel içerikleri ve bizi anlatı sanatının en canalıcı ve en yeni (sanılan) sorunlarıyla karşı karşıya getiren biçimleriyle, sözlü anlatı geleneğimiz neden kaynak olmasın bize?

Sorunun başka yanları da var kuşkusuz, ama sözü uzatmamak için, bunları bir başka yazıda ele almak istiyoruz. ●

YAYINLAR

● **AÇIK ÜNİVERSİTE**

Yazan: Doç. Dr. Cevat ALKAN — Copyright — 236 sayfa.

Uzaktan eğitim sistemlerini kavramsal dayanakları yapı ve işleyişleri yönünden karşılaştırmalı olarak inceleyen bir araştırma. 6 Bölümden oluşuyor. Yüksek öğrenim sorunlarının incelendiği birinci bölümü, uzaktan eğitim uygulamalarının dayandığı kavramsal esasları içeren ikinci bölüm izliyor. Modelin yapısı ve işleyişi, temel öğeler açısından ücüncü bölümde incelenirken dördüncü bölüm, örnek uygulamalara, beşinci bölüm ise yönelimlerin belirlenmesine ayrılmış. Çalışmaların oluşturduğu belgeler ışığında yorum ve öneriler ise sonuç bölümünde toplanmış.

● **ELMANIN TARİHİ**

Yazan: Özdemir İNCE — Cem Yayınevi — 88 sayfa — 60 TL.

İnsan, zaman ve tarih kavramlarının süreklilik özünü kavramayı amaçlayan şiirlerden oluşan bir yapıt. Ozan yurtdışında bulunduğu günlerde, insanları irdeleyen, yurtdışından kendi insanımıza toplumumuza ilişkin şiirlerini kitabın ikinci bölümünde toplamış.

● **ATATÜRK BAKIYOR BİZE**

Yazan. Muzaffer HACIHASANOĞLU — Varlık Yayınları — 182 Sayfa — 130 TL.

1951 ile 1980 yılları arasında yazarın değişik yayın organlarında yayınlanan, Atatürk ve Atatürkçü Düşünce üzerine yazdığı yazıların bir derlemesi.

● **KAR DA ISITIR**

Yazan: Sadullan KUTLUER — Hakimiyet Sanat Yayınları — 62 sayfa — 60 TL.

Ozanın, birey—toplum ilişkilerini toplumsal ve ruhsal açıdan irdeleyen şiirlerinden oluşan bir yapıt.

● **İNSANLARA DOĞRU**

Yazan: Nurullah CAN — Yeditepe Yayınları 44 sayfa — 20 TL.

Ozanın insan ve toplum sevgisini sergilediği şiirlerinden oluşan bir yapıt.

● **POLİTİKACININ KÖKENİ**

Yazan: Dr. Yahya KANPOLAT — Bayır Yayınları 122 sayfa 125 TL.

"Politika incelenince, bilim uygulanınca sanattır' diyen yazarın politikaya ilişkin yapıtı dört bölümden oluşuyor İnsanan kökeni ve evrimi ile başlayan birinci bölümü, insan—hayvan benzerlikleri ve insanın toplumsallaşması üzerindeki görüşleri içeren ikinci bölüm izliyor. Üçüncü bölümde ilkel insanlarda toplumsal düzen konusu son bölümde ise siyasal toplumun oluşumu ile ilkel devlet kavramına ilişkin görüşlere yer veriliyor.

● **İLETİŞİM**

AİTİA Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu Dergisi — 1981/1 Mars sayısı — 232 sayfa

İletişim konusunda inceleme ve araştırma yazılarını içeriyor. Ümit. Atabek, "TRT ve Yönetime Katılma', Önde Şenyapılı, 'Basında Reklam Kavgası", Mahmut Tali Öngören, "Okullar için Stüdyo Yapımı' konularını incelerken, Bülent Varlık, "Türkiye'de Radyo Yayınlarının İlk Yıllarına İlişkin üç Belge"yi yayınlıyor.

YÖNETİMİ ZOR İNSANLAR

ERTUĞRUL ÖZKÖK

- **Radyo-televizyon hangi amaçla kullanılacaktır? İnsanları tek boyutlu, tek tip düşünen varlıklar haline getirmek mi, yoksa demokrasinin gereği olan çeşitliliği sağlamak için mi?**

- **Çoğulcu bir demokrasi içinde radyo-televizyonun işlevi kolay yönetilir insanlar yaratmak değil, siyasi, kültürel ve toplumsal yelpazeye saygılı özgür bir tartışma ortamına yardımcı olmaktır. Bu yaklaşım yönetimi zor insanlar ortaya çıkarsa da demokrasinin gereği budur.**

"Yönetilmesi kolay insanlar oluşturan bir televizyon tehlikelidir. Televizyon yürekli olduğu ve insanları güç yönetilir hale getirdiği zaman iyi bir araç olma yolundadır".

TELEVİZYON uzmanı Jean Guehenno'nun bu sözleri değişik biçimlerde yorumlanarak eleştirilebilir. Ancak demokrasi açısından bakıldığında, bu sözlerin örttüğü bir gerçeği de gözardı edemeyiz.

"Yeniden kurulacağı" öne sürülen demokrasi konusundaki tartışmalar için ilk adımların atıldığı bugünlerde Guehenno'nun bu sözlerine de dikkat etmek gerekiyor.

Geleceğin yeni demokrasisinde radyo ve televizyon gibi kamusal nitelikli iletişim araçlarının alacağı biçim ne olacaktır? Bu soru yanıtını Danışma Meclisinin çalışmaları sonucunda ortaya çıkacak olan yeni Anayasa, Siyasi Partiler Yasası ve bunları bütünleyen öteki düzenlemeler sonucunda bulacaktır. Başka deyişle kurulacak olan demokrasinin yelpazesi, radyo ve televizyonun hareket alanını da belirleyecektir.

Bu konular Danışma Meclisinin hazırlayacağı Anayasa'nın kamusal nitelikli iletişim araçlarını ilgilendiren bölümü ele alındığında herhalde daha yaygın biçimde tartışılabilecektir. Ancak şimdiden bazı anlayışlar üzerinde düşünmeğe başlamak da yararlı olacaktır.

Radyo-televizyonu hangi amaçla kullanacağız? Danışma Meclisine girecek kişiler ve tartışmalara dışardan katkıda bulunmayı isteyenler bu sorunun yanıtını düşünmelidir. Bu araçları "belli bir siyasi" düşünce çevresinde öbekleşen, "tek tip" insanlar yaratmak için mi kullanacağız, yoksa gerçek bir demokrasi ve toplumsal gelişme için gerekli olan, "eleştirel yetenekleri" gelişmiş, toplumu ilgilendiren konulara demokratik bir yelpaze içinde bakabilecek insanlara yardımcı hizmet üreten araçlar haline mi getireceğiz?

Bu seçeneklerden birincisi daha kolay, ama sonucu olumsuz bir yoldur. Çünkü TRT'nin başına oturtulacak "güdümlü" bir yönetici ve sıkı bir denetim işleyişi ile "sahibinin sesi" bir gramafon gibi iktidardaki partiye hizmet eden bir yayıncılık politikası uygulanabilir.

DEMOKRASİ ZORLUKLAR REJİMİDİR

Fransa'da seçimlerden sonra ortaya çıkan gelişmeler, radyo-televizyon konusundaki tartışmalara ışık tutacak niteliktedir. Mitterrand yönetiminin ilk ele aldığı konulardan birisi ülkedeki iletişim yasalarının yeniden düzenlenmesi olmuştur. Şimdi amaç eski Başkan Giscard d'Estaing'in radyo-televizyon örgütleri üzerinde kurduğu imparatorluğa bir son vermek ve iletişim araçlarını gerçekten demokrasiye hizmet eder hale ge-

Zor yönetilen insanlar için bir televizyon

tirmektir.

Bazı üstünkörü iletişim kuramcılarının öne sürdüğü gibi, radyo ve televizyonun koşulsuz bir biçimde iktidarlara hizmet etmesini sağlamak belki kolaydır, ama bu araçlardan istenilen sonuçları almak bu kadar kolay olamaz.

Nitekim Giscard imparatorluğu görünüşteki yıkılmazlığına karşın "**kağıttan bir kaplan**" gibi demokratik sol çığın altında kalmıştır. Hem de durmadan kendisi için çalışan bir radyo-televizyon imparatorluğuna karşın.

DEMOKRASİNİN İŞLEYİŞİNİ BOZMAK

Radyo ve televizyon tek sesli "borazan" haline getirilirken bundan en büyük darbeyi yiyen sistem demokrasi olmaktadır. Çünkü hergün aynı "nakaratı" yineleyen tınısı bozuk bir müzik kutusu ile insanların bu iki yayın kuruluşuna olan güvenleri sarsıldığı zaman demokratik ortamı oluşturmanın en güçlü araçlarından birini devreden çıkarmış olursunuz.

Bu yüzden Anayasa tartışmaları sırasında radyo-televizyonu aşırı bağlayıcı ve siyasi iktidarların at koşturduğu bir arena haline düşürmekten kaçınmak gerekir. Demokrasi kolaylıkların değil, zorlukların sistemidir. Ama bu zorluklar sonucunda ulaşılan dengeler, kolay yolların ortaya çıkaracağı çalkantılı, huzursuz ve müdahalelere gerekçe sağlayan dengesizliklerden daha kalıcıdır. Bu yüzden radyo-televizyonun demokrasi yelpazesi içinde tüm açılımlara kapılarını açan, ülke yönetimine aday, demokratik görüşlere sırt çevirmeyen bir yapıya kavuşturulması geleceğin demokrasinin kalıcı olmasının da koşuludur.

"Yönetimi zor insanlar yaratmak"... Belki ilk bakışta insana hoş gelmiyen bir deyiş. Ama yaratıcılığın, demokrasiye inancın dayandığı temel noktanın çeşitlilikte olduğu da unutulmamalı. Ancak görüşlerin çeşitlendiği, çiçeklendiği ve dışa vurulabildiği toplumlarda yaratıcılık ve onun ayrılmaz kardeşi olan demokrasi yeşerebilir. Yani yönetilmesi zor insanların ülkesinde... •

YEDİ YIL SONRA BALIKÇIYA MERHABA

- **Cevat Şakir'in mezarı ve çevresinin düzenlenmesi için başlatılan kampanya sürüyor.**
- **İstanbul'da açılan resim sergisi, Ankara, İzmir ve İstanbul'da yinelenecek.**

HALİKARNAS Balıkçısı adıyla tanınan ünlü yazar Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın Bodrum'da bulunan mezarının ve çevresinin düzenlenmesi için Şubat ayında başlatılan bağış kampanyası sürüyor. Bu amaçla çok sayıda ressamın armağan ettiği tablolardan oluşan sergi, 1 Temmuz'da İstanbul'da Nişantaşı'ndaki "A Galerisi" ve Harbiye'deki "İM Galerisi"nde açıldı. 15 Temmuz'a dek izlenecek sergi daha sonra Ankara, İzmir ve Bodrum'da yinelenecek. Bu arada mezar ve çevresinde uygulanacak proje için gerekli çalışmalara da başlandı.

CEVAT ŞAKİR KABAAĞAÇLI

Bağış kampanyasını, Cevat Erder, Cem Şakir Kabaağaç, Mahmut Tali Öngören ve Yaşar Tanzan'dan oluşan bir kurul yürütüyor. Kurul, 8 Şubat'tan bu yana çeşitli çalışmalar yaptı. Bu arada, yeni çalışmalar programlanıyor. Kurulun yaptığı ve yapacağı çalışmalarla ilgili açıklamaları ise özetle şöyle:

"BALIKÇI'yı, 13 Ekim 1973' de İzmir'de yitirdik. Ve 15 Ekim'de Bodrum'da, Bodrumluların seçtiği ve Bodrum Belediyesinin ayırdığı güzel bir tepede toprağa verdik. Bodrumluların Balıkçı'nın mezarına uygun gördükleri bu tepe, tüm doğaya egemen bir görünüme sahip olmakla birlikte, yıllardan beri ağaçsız, çiçeksiz ve sevgisiz kalmıştır. Amacımız, balıkçının mezar alanının yeniden düzenleyerek, kendisini seven insanların onun yaşam ve kültürümüze kazandırdığı değerlerden yararlanabilecekleri bir düzeye getirmektir."

PROJE ÇALIŞMALARI

Bu amaç doğrultusunda başlatılan çalışmanın bugün ulaştığı aşamayı komite yetkilileri şöyle anlatıyorlar:

"Değerli sanatçılarımızın ürünleriyle oluşan sergi, İstanbulluların görüşüne sunuluyor. Bağış karşılığı satılacak yapıtların geliri, kampanyamıza önemli bir katkı olacak. Sergi, Ankara, İzmir ve Bodrum'da da yinelenecek. Bu arada, çalışmamızda önemli bir boyutu oluşturan projenin ortaya çıkabilmesi için ilgili kişi ve kuruluşlarla ilişkiye geçildi. Bu konuda katkılarını istediğimiz değerli mimarlarımıza, gerekli plan ve fotoğraflar gönderildi. Mimarlardan, düşünce veya projeleri istedik. Projesi seçilen mimar, Proje Hazırlama Grubu'nun başına geçecek."

Bu projede, mezar alanının doğa güzelliğine ve Balıkçı'nın kendi doğa ve kültür anlayışına ters düşmeyen bir yaklaşımla ele alınması isteniyor.

Çalışmanın ilk aşamasında, mezar alanı çevresinin bir duvarla çevrilmesi ve alanda ön düzenlemelerin va-

pılması planlanıyor. Projenin uygulamasıyla birlikte, Balıkçı'nın düşlediği ağaç ve çiçek türleriyle bezenmiş bir botanik bahçesi, çeşmesi, dinlenme yerleri, küçük müzesi ve kültürel faaliyetler köşesi, Balıkçı'nın çok sevdiği insanlara kazandırılacak. Bu çalışmanın olumlu sonuçlara ulaşması halinde, ileri bir tarihte yine, gerekli izinler alınarak, Balıkçı'nın adını taşıyan bir "Anadolu Uygarlıklarını İnceleme ve Araştırma Vakfı" kurulması ve Vakıf kapsamında, bir "Bilimsel Araştırmalar Enstitüsü" oluşturulması düşünülüyor.

Halikarnas Balıkçısı'nın mezarı

YEDİ YIL SONRA BALIKÇI'YA MERHABA

Balıkçı'nın mezarı, yazıkki yıllardan beri ağaçsız, çiçeksiz ve sevgisiz. Kapısı ilgisizlikten yok olmuş. Kırık dökük çit, içeriye hayvanların girip dolaşmasını önleyememiş. Mezar ise, bilmeyenlerin yatır sanıp çul, çaput bağladıkları bir taş yığını halinde. Bugüne dek yapılan çalışmalar sonucunda, 3 bin metrekareye yakın olan mezar alanının korunması ve yasal anlamda güvence altına alınması için Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından "SİT alanı" (Korunması Gerekli Alan) olarak tescil edilmesi sağlandı.

Halikarnas Balıkçısı'nın Mezar ve Çevresinin Düzenlenmesi Bağış Kampanyası için Ziraat Bankası Ankara Kızılay Şubesi, 1310 numaralı hesaba para yatırılabiliyor. Bu arada, taş, çimento, kireç gibi inşaat malzemesi ve fide, fidan, ağaç biçimindeki bağışlar ise isteyenler emekleriyle de katkıda bulunabilecekler. •

UMUT MARATONU

- **İşçinin, köylünün, tüm çalışanların umut maratonlarında gittikçe hızlanan solukları arasında, gencecik bir adamın sönen soluğu küçücük bir çığlık gibi kaldı.**

- **Tenisin Borg'lara, McEnroe'lara, futbolun dün adı hiç bilinmeyen kişilere milyonlar kazandırdığı sermaye dünyasında tek bacağıyla bir umut maratonuna çıkan Terry Fox'un topladığı milyonların bambaşka bir anlamı var.**

KIVIR kıvır saçlar, gencecik ama azimli bir yüz, güçlü bir sol bacak... Sağ tarafta ise çelik bir ortopedik destek. Kanada'yı bir baştan ötekine koşan bu gencecik insanın görüntüsü yeryüzünde milyonlarca insanın yakından izlediği bir umut simgesi haline geldi.

Tek bacakla koşulan bir umut maratonu ve anıtlaşan bir isim Terry Fox. 3300 millik "yaşam koşusunun" uzun süre unutulmayacak kahramanı Terry Fox geçen hafta kansere yenilirken, geride unutulmayacak bir insanlık dersi de bırakıyordu. Spor nedir, sporcu kimdir gibi soruların yanında insanlık nedir, umut nedir sorularını da bu çelik bacağın taşıdığı ağırlıktı.

Yaşamın daha başlarında küçük ağrılarla kendini duyuran acıları, habir bir urun sağ bacağını almasıyla noktalanmıştı. Ne varki bu genç adam kesilen bir bacağın onun sporla olan ilişkisini kesmesine başkaldırmaktadır. O'nun umut dolu yüreği dört tekerlekli bir sandalyeye mahkum olmayı yedirememektedir kendine. Yalnız kendisi değil, başka insanlar için de tekerlekli sandalyelere sürgün bir yaşamı kabullenmeyen Terry Fox, bu umudunu kanıtlamak için insanüstü bir deneyime girişecektir.

12 Nisan 1980 günü sağ bacağının yerine takılmış çelik bir destekle "**umut maratonu**" adını verdiği koşuya başlarken, kanıtlamak istediği şey bu başeğmeme duygusuydu. Bu umudun sonu 3300 millik bir koşuydu. Kanadayı bir baştan ötekine geçerken, milyonlarca insan da adım

Evrensel bir mesaj, bir insanlık dersi

adım onu izliyordu. Bu koşu habis hücrelerin gövdesinde yayılma hızını artırmasına karşın, umut maratonu sürecekti. Çünkü bu bir savdı ve insanlık adına kanıtlanması gerekiyordu.

Kanıtlandı da. Ne var ki koşu sona erdiği zaman, kanserli hücreler de akciğerine kadar uzanmıştı. Kendisine Kanada'nın en büyük nişanı verilirken O artık hiç bir umudun geri döndüremeyeceği yola hazırlanıyordu.

UMUT MARATONLARINDA KÜÇÜCÜK BİR SOLUK

İşçinin, köylünün tüm çalışanların umut maratonlarında gittikçe sıklaşan solukları arasında 22 yaşında bir gencin bu soluğu küçücük bir çığlık gibi kulaklarda yankılanacak. Spor, yaşama direnci acı çeken insanlara yardım duygusu... 3300 millik bu koşuda bunların hepsi var. Ama bütün bunlardan önemlisi sporun giderek bir sermaye konusu haline geldiği bu yaşlı dünyada bu gencecik insanın getirdiği bir insanlık dersi ön plana çıkıyor. İnsan denen varlığa inanç, geleceğe karşı durmadan tazelenen bir umut...

24 MİLYONLUK BİR BİLANÇO

24 Milyon dolar. Terry Fox'un umut maratonunun mali çehresi bu. Sporda para kazanmak çok ilgi çekici bir şey değil artık. Wimbledon'da tenisin Borg'lara, McEnroe'lere kazandırdığı paralar, transferlerde futbolculara harcanan milyonların yanında bu gencecik yüreğin topladığı paraların başka bir anlamı var. Evet bir 24 milyon, ölümün soğuk dudaklarını zamanından önce duyma pahasına kazanılan bir 24 milyon dolar. Ama bir farkla. Kendi cebine değil, kanser araştırmalarına harcanacak bir 24 milyon.

Terry Fox'un bu hareketi sporun bir an için de olsa, bugünkü sermaye dünyasından sıyrılıp baştaki o kutsal amacına dönen görkemli bir tören haline geliyor.

Ölümle pençeleşen bir insanın yine ölümle pençeleşen insanlara gönderdiği bir umut demeti. Daha iyi bir yaşamın varolduğuna inanan tüm insanlara gönderilen evrensel bir mesaj. Bir umudun çığlığı, sporla sağlığın baştaki o mutlu beraberliğine dönüş... •

TEMMUZ'DA DÜĞÜN

Rıza SÜMER

ÜLKEMİZ, yazılı basını, TRT'si, bazı kamu görevlileri, bazı spor kulüpleriyle ilginç bir Temmuz ayını yaşıyor...

Giderek yozlaşan, bırakınız Avrupa düzeyine çıkmayı daha da niteliksizleşen profesyonel futbolu kurtarma, tribünleri daha çok insanla doldurma, ondan sonra da yüzbinlik stadları gündeme getirme operasyonunda basınımızın bir bölümü, TRT, Futbol Federasyonu, reklamcıların elindeki kulüpler, örneği az bulunur bir koasilyon içine girdiler.

Profesyonel futbolu kurtarmak isterken, temel eksikliklere eğileceklerine olayları abartarak, halkı saf bir kitle sayarak işi güldürüye dökenler, farkında olmadan profesyonel düzenin Türkiye'deki gerçek yüzünü gösterdiler.

Paşa Hüseyin, Ali Şen'e "Evet Efendim" demiş ya.. Tüm eski ve yeni beşiktaşlılar Necdetin düğününde göbek atmış ya.. Galatasaray adasında, Fenerbahçe koyunda güneş, soğuk içki, deniz, insan güzellikleri varken, kimin umurunda Ağrılı, atlet, kayakçı, Kahramanmaraşlı güreşçi, Adanalı yüzücü.

Profesyonel sporcuların sendikası mı yok? Aldığı ücret düşük mü yazılı? Aldığı maaş yüksek, ancak sözleşmede asgari ücretten mi gösterilmiş? Bilmem ne tüccarı, devletten bu yolla da mı vergi kaçırmış? Sporcunun emeğini, alın terini reklamı için ucuza kapatıp, TV'de, basında boy mu göstermiş? Kime ne? Profesyonellik şike, kumar, içki, gece yaşamı mı imiş? Buna karşılık yüzlerce genç profesyonelliği toz pembe dünya sanıp imza atmış, sonra kendine gelince iş işten mi geçmiş?

Sevgili TRT'mize ne demeli acaba? Basının bir bölümünü anladık da, devletin TRT'si nasıl profesyonelliğin, devleti aldatmışlığın, vergi kaçırmanın, sözleşmelere yanlış yazmanın Temmuz ayı tutsağı olabilir?

Fenerbahçe Sezonu bilmem kaç futbolcu ile açmış, bilmem kimin yönetiminde çalışmış, bol bol şut atmış... Bunlar, yapısı belli Türkiye'de milyonlara sunulacak spor haberi mi olur? Bunları, TV'de, ödül almış meslekdaşlarımız nasıl okur, anlatır, akıl alacak iş değil?

Yüzbinlerce sprocuya kapalı okul salonları. Yüzlerce spor klübü, basketbol ve voleybol maçlarına idman yapmadan çıkıyor. Bir maç oynuyorlar, iki ay boş kalıyorlar. Antrenörleri yetersiz sayıca. Hakem sorunu, ısınma, yıkanma sorunları.. Kime ne mi bunlar?

Milyonlar alan futbolcu, vergi kaçırmaya mı, reklama mı alet olmuş. Onun için önemli olan, yıllar sonra boğulacağı, kovulacağı lüks yaşam şimdilik.

Bırakalım bir an için amatör sporun sorunlarını.

Profesyonel sporda federasyon ne yapıyor, basının bir bölümü ne yapıyor, TRT ne yapıyor? Neyini işliyorsunuz profesyonel sporun? Perde önünü, renkli formalar, reklam yazıları, çim saha, top, demeç.. Bağıran insanlar, milyonlar..

Niçin sormuyorsunuz, 12 futbolcuya 60 milyon ödeyen yöneticilere. Kaç yılda kaç genç sporcu yetiştirdiniz diye? Transfer edilen sporculara ödenen paralar sözleşmelere aynen geçiriliyor mu? Bu sporcuların emekliliği ne olacak? Primleri yatıyor mu? Geçmişte kulüplerin Sosyal Sigortalar Kurumuna olan milyonlarca liralık borçları ne olacak? Bu primlerin yatmaması sporcuların alın terini toprağa gömmek değil mi?

Primleri yatmayan binlerce eski profesyonelin durumu ne olacak? Kaçırılan vergilere ne demeli?

Şikeyi önleyeceğiz, kulüpleri Maliyeye denetlettireceğiz deyip hesap sorması gerekenlerle yan yana aynı masalara oturanlara hiç sorunuz yok mu?

Evet, Temmuz ayının 15'inde profesyonel transfer bitti. Ancak, yaşanan bu ilginç günler, renkli güldürü yapıtının, birer barçası..

TV PROGRAMINDAN SEÇMELER

11 TEMMUZ CUMARTESİ

17.05... TATLI KAHRAMANLAR

17.30... SAYIM SUYUM YOK

18.00... MERHABA

18.30... HAYVANLAR ALEMİ
Avcı vahşi hayvanlar.

19.10... MÜZİK

19.27... İFTARA DOĞRU

21.05... SOLİSTLER GEÇİDİ
Yaşar Özel, Şahir Gültekin, İclal Akkaplan, Ali Gürlü, Lale Belkıs, Nükhet Duru, Erdem Alkın programa katılıyor.

22.00... TV'DE SİNEMA (ÇALIKUŞU II. BÖLÜM)

12 TEMMUZ PAZAR

10.00... TAŞ DEVRİ (Savaş)
Fred Barney'in yardımıyla kendine rahatça oturup dinlenebileceği bir oda yapar. Bu arada Yılın Bufalosu seçilmeyi umduğu halde Barney kendisine oy vermediği için seçilememiştir.

10.30... PAZAR SİNEMASI (Kül Kedisi) Avrupadaki küçük prensliklerden birinde üvey annesi ve üvey iki kızkardeşiyle birlikte yaşıyan Ella evde devamlı temizlik yaptığından halk arasında Külkedisi olarak tanınmaktadır.

18.05... FASIL: UŞŞAK FASLI

18.35... DAKTARİ (Aslan Yavruları) İki kaçak avcı bir tuzak kurup bir dişi aslanı yakalarlar.

19.20... MÜZİK

19.23... İFTARA DOĞRU

21.05... RAMAZAN ÖZEL PROGRAMI: Ne çıkarsa: 2, Yalan: Yazan: Levent Kırca, Müzik: H. Baranoğlu, Oynayanlar: L. Kırca, Suna Keskin, Mürüvvet Sim, Ali Şen, Nubar Terziyan, Taner Barlas, Tuncay Halıcıoğlu.

22.00... DALLAS
JR Uzakdoğudaki gelişmeleri adamları vasıtasıyla takip etmektedir. Birgün beklediği olur ve JR karar vermek zorunda bırakılır. Çünkü vereceği karar Ewing petrol ya batacak ya da yükselecektir. Ama JR'ın kararı kesindir. Uzakdoğuya el atar ve karışıklığı destekler.

13 TEMMUZ PAZARTESİ

18.35... FOLLY FOOT
Steve, başı dertte olan annesini aramak ve kurtarmak için Liverpol'a gitmiştir. Bu arada Follyfoot'a polisler başıboş gezen bir at getirmiştir. Herkes atın sahibini aramaktadır. Dora da atın sahibini bulmaya çalışır.

19.01... IDIK'LA BIDIK

19.11... SAZ ESERLERİ

19.23... İFTARA DOĞRU
–Camilerimiz: Eyüp Sultan Camii... –Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Halil Sevgin'in Peygamberimizin örnek ahlakı üzerine bir konuşması.

21.05... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI

21.50... KAPTAN ONEDIN
Çocukluklarından beri Percy amca dedikleri Percy Spendilow darda kalmış ve alacağına mahsuben Elisabeth'in şirketinin kasasından on paund çalmıştır.

14 TEMMUZ SALI

18.31... HABERLER

18.35... YAŞAMA SAVAŞI (Körfeze Dönüş)

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.08... SAZ ESERLERİ

19.23... İFTARA DOĞRU
Kur'an-ı Kerim ve Türkçe açıklaması. Furkan suresi 61-71'inci ayetler. Okuyan: Seyfettin Fidan. A.Ü. İlahiyet Fakültesi İslam Hukuku Kürsüsü Başkanı Doç. Dr. Abdulkadir Şener'le islam dininde içtihadın önemi konusunda yapılan bir sohbet.

21.05... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI

22.00... SİTE
Sam'ın yaptığı araştırma sonucu binanın güçlü dalgalara dayanmasının imkansız olduğu kesinleşmiştir.

15 TEMMUZ ÇARŞAMBA

18.35... AİLE DEDİĞİN (Üç günlük konuk) Jody ve Buffy evlerine Oliver isimli birini çağıracaklarını söyleyip amcalarından izin isterler. Amcaları izin verir, ancak Oliver bir köpektir hem de iri bir köpek.

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.23... İFTARA DOĞRU
– Camilerimiz: İstanbul Beyazıt Camii. –Dünyada Ramazan: Londra.

21.05... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI

22.05... YAŞAMAK İÇİN (Boşluktaki Adamımız) Paul İspanyada kaldığı otelde Erica'ya rastlar. Daha önce Erica ile Berlinde tanışmış ve aralarında hissi bir ilişki başlamışsa da Paul otomobil yarışına iştirak etmek için Berlinden ayrılmıştır.

16 TEMMUZ PERŞEMBE

18.31... HABERLER

18.35... TARZAN (SON)
Bir uzay gemisi kumandanı Tarzan'ın gücünü, cesaretini ve çevikliğini bir uzman ve bilgisayar yardımıyla kendine transfer etmek ister.

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.22... İFTARA DOĞRU
–İftara doğru: Kur'an-ı Kerim ve Türkçe açıklaması, Ali İmran Suresi 164-174'üncü ayetler.

21.05... ATATÜRK'TEN ANILAR
Atatürk'ten Anılar dizisinin bu akşamki konuğu Atatürk'ün manevi kızlarından Sabina Gökçen.

21.20... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI

22.15... YURTTAN-DÜNYADAN

17 TEMMUZ CUMA

18.31... HABERLER

18.35... ŞEKER KIZ
Candy özel odada yatan Bay Will

18.35... ŞEKER KIZ
Candy özel odada yatan Bay William'ın amcası olmadığını anlar.

19.00... IDIK'LA BIDIK

19.09... SAZ ESERLERİ

19.22... İFTARA DOĞRU
–İftara doğru: Kur'an-ı Kerim ve Türkçe açıklaması. Yunus Suresi 26-32'inci ayetler. Okuyan: İsmail Coşar. Kayseri Yüksek İslam Enştitüsü Müdürü Hamdi Savaş'ın Bidatlar üzerine bir konuşması.

21.05... "BENİ HATIRLAYINIZ" Gazi M. Kemal

21.10... KÜÇÜK EV (Yaramaz Bartalmiyo) Okula gelen yeni öğrenci, Bartalmio, sınıfta sürekli mesele çıkarmaktadır. Öğretmen ise çaresizdir.

22.05... RAMAZAN ÖZEL EĞLENCE PROGRAMI